yarına doğru

AYLIK DERGİ / OCAK 1975 / 5 LİRA

11

SOSYALİST PARTİ ve PARTİSİZ DEVRİMCİLİK

LENİN' in SANAT ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

ŞAHİN AYDIN

1951 — 1974

O DA DÜŞTÜ!
VE BIRAZ DAHA AYDINLANDI
DEVRİM YOLU...

V. İ. LENİN
SOSYALİST PARTİ
VE PARTİSİZ DEVRİMCİLİK
2

VERNER MITTENZWEİ
BRECHT - LUKACS
TARTIŞMASI 1
8

MİR
DÜNYA VE ŞİLİ İŞÇİLERİNE
15

DİMİTROV
BİR MEKTUP
18

NİYAZİ AKINCIOĞLU
ŞİİRLER
20

KEMAL TUNÇ
ULUSLARARASI İTTİFAKLAR
VE NATO
26

HÜSEYİN ERDEM
KÜRT İŞ TÜRKÜLERİNDEN
İKİ ÖRNEK
34

LENİN'İN KÜLTÜR VE SANAT
ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ 1
42

KÜLTÜR VE SANATTA
YARINA DOĞRU
ALPAGUT OLAYI
KEREM GİBİ
ANADOLU DERGİLERİ
47

yarına doğru

AYLIK SİYASET KÜLTÜR SANAT DERGİSİ
SAYI 11 OCAK 1975
Sahibi ve Sorumlusu: T. Abacı
Yazışma
P. K. 327 Sirkeci - İstanbul
Havale
Posta Çeki Hesap No. 2-009251-7
Yönetim Yeri Narlıbahçe Sokak,
Kader Han, 5/10 Cağaloğlu-İstanbul
Genel Dağıtım Der - Da
Yıllık Abonesi 50 lira
Yurt Dışı (Uçak) 100 lira
İlân Santimi 25 lira
Dizgi Baskı ÜÇER Matbaası
Son Basım 30-12-1974

V. İ. LENİN

○

sosyalist parti ve partisiz devrimcilik

— I —

Her gün yeni halk tabakalarını hızla kendine bağlayan Rusya'daki devrimci hareket çok sayıda partisiz örgüt ortaya çıkarıyor. Devrimci hareket ne denli uzun zamandır baskı ve zulüm altında kaldıysa birleşme gereksinimi de o derece kuvvetle kendini gösteriyor.

Her an her türlü örgüt ve bazan büsbütün renksiz örgütler ortaya çıkıyor: Son derece kendilerine özgü bir niteliğe sahiptirler, Avrupa'daki örgütlerin özelliği olan apaçık kadrolardan yoksundurlar. Sendikalar siyasal bir gidiş tutturuyor. Politik mücadele, ekonomik mücadele ile karışıyor —özellikle grevlerde— ve böylece geçici ya da az çok devamlı geçici örgüt karışımları yaratılıyor.

Bu olay nereye kadar varabilir? Sosyal demokrasi bunu nasıl karşılamalıdır?

Parti içinde sıkı bir örgütlenme, sınıf mücadelesinin yüksek bir gelişme düzeyine ulaşmasının işareti ve sonucudur. Ve, tersine olarak, açık ve geniş bir sınıf mücadelesinin çıkarı, parti içinde sıkı bir örgütlenme gerektirir. Bu sebeple, bilinçli proleterya partisi sosyal demokrasi, akla uygun olarak, politika dışında kalmayla durmaksızın savaşır ve hiç bir esnekliğe meydan vermeden prensiplerine bağlı ve sağlam bir şekilde birleşmiş bir sosyalist işçi sınıfının yaratılması için çalışır. Kapitalizmin gelişmesi bütün halkı daha derinden sınıflara ayırdıkça ve bunlar arasındaki karşılıklı uzlaşmazlığı şiddetlendirdikçe bu çaba başarı ile taçlanır.

Rusya'daki devrimci eylemin partisiz örgütler doğurmuş olması ve halen de doğurması tamamen kolayca anlaşılacak bir şeydir. Bu devrim demokratiktir, yani sosyal ve ekonomik içeriği bakımından burjuvadır. Otokrat ve feodal rejimi alaşağı etmekte, böylece burjuva toplumunun bütün sınıflarının haklı dâvalarını yerine getirmek üzere burjuva rejimini özgürlüğüne kavuşturmaktadır; bu, tüm halkın bu anlamda devrimidir. Bundan, elbette, devrimimizin bir sınıf devrimi olmadığı anlamı çıkmaz. Fakat, bu devrim, burjuva görüş açısı bakımından geçmişe ait olan, geçmişe doğru geri çekilen, burjuva toplumuna yabancı olan ve burju-

vazinin gelişmesini önleyen sınıflara yönelmiştir. Ve, ülkenin ekonomik yaşamı, bütün temel belirtileriyle şimdiden bir burjuva iken, nüfusun muazzam bir çoğunluğu gerçekte şimdiden bir burjuva varlığı sürdürürken, karşı-devrimci unsurlar acınacak derecede önemsizdirler ve gerçekte «halk»ın yanında bir «bir avuç» insandan başka bir şey değillerdir. Burjuva devriminin sınıf özelliği, öyleyse, kaçınılmaz bir şekilde —ilk bakışta her çeşit sınıf düşüncesinden yoksun olmakla beraber— «tüm halkın» burjuva toplumunun tüm sınıflarının otokrasiye ve köleliğe karşı sınıf mücadelesidir.

Burjuva devrimi çağı, başka yerlerde olduğu gibi Rusya'da da kapitalist toplumun sınıf uzlaşmazlığının göreli olarak embriyon şeklidir. Elbette, bugün Rusyadaki kapitalizm, 1848'de Almanya'dakinden çok daha gelişmiştir. 1789'da Fransa'dakinden hiç söz etmeyelim. Fakat baştan aşağı kapitalist uzlaşmazlıkların da bizde büyük ölçüde üstün geldiği de gerçektir, bunlar «kültür» ile asyatizm, uygarlık ile eski gelenekler, kapitalizm ile kölelik arasındaki çelişkilerden ortaya çıkar: yani burada yerine getirilirse kapitalizmi güçlendirecek, onu feodal kalıntılardan uzak tutacak, varoluş ve proleteryayla olduğu gibi burjuvaziyle de savaş koşullarını düzeltecek haklı dâvalar ön plandadır.

Gerçekten bugün Rusya'da bütün fabrikalarda, bütün bürolarda, bütün askeri alaylarda, bütün polis birliklerinde, bütün piskoposluklarda, bütün okullarda vs. vs. o denli çok sayıda ortaya çıkan zorunluluklar, haklı dâvalar, yakınmalar dikkatle incelenirse, tabir caizse bunların çoğunun sadece bazı «uygarlık» dâvaları oldukları kolayca görülür. Demek istediğim, bunların bilimsel açıdan sınıf dâvaları olmadığı, basit adlî dâvalar olduğu, kapitalizmi yıkmaktan uzak olduğu, kapitalizmi Avrupa uygarlığına giden yola soktuğu, barbarlıktan, vahşetten, soysuzluktan ve diğer «rus» feodal rejim kalıntılarından ayırdığıdır. Temelde proletarya dâvaları, kendileri, çoğunlukla kapitalizm çerçevesi içerisinde kolayca gerçekleşebilecek reformlara dönüştürülüyor.

Rus proletaryası şu anda, derhal, kapitalizme zarar veren şeyleri değil, onu saflaştıran, kuvvetlendiren ve gelişimini hızlandıran şeyleri gerektiriyor.

Kuşkusuz, kapitalist toplum içinde proletaryanın özel durumu, işçilerin sosyalist dilekleri ve sosyalist partiyle birleşmeleri hareketin ilk aşamalarından başlayarak kendiliğinden bir güçle oluşacak şekildedir. Fakat bütünüyle sosyalist çerçeveli dâvaları daha sonra gelir; gündemde işçilerin politik plandaki demokratik ve ekonomik dâvaları yer alır. Proletarya bile maksimum program değil, minimum program sınırları içerisinde bir çeşit devrim yapar. Ya köylülük için, nüfusun gerçekten ezici çoğunluğunu oluşturan bu muazzam kitle için ne demeli? «Maksimum programı»,

son ereği bütün topraklar köylülere, bütün halka verilecek olsa daha da genişleyecek, daha da muhteşem bir şekilde gelişecek olan kapitalizmin sınırlarını aşmaz sözleri küçük-burjuva sosyalizmimizin duygusal şampiyonlarının duygusal kulakları için ne denli «hakaretamiz» olursa olsun, köylü devrimi bugün burjuva devrimidir.

Bugünkü devrimin bu özelliği doğal olarak partisiz örgütlerin ortaya çıkış nedenini belirler. Hareket kaçınılmaz bir şekilde «partisiz» bir görünüşe bürünür, fakat bu görünüşten başka bir şey değildir. «İnsanca» bir yaşam, uygar bir yaşam isteği, birleşme, insan ve vatandaş olarak onurunu, haklarını koruma isteği herşeyde mutlak bir şekilde egemen olur, bütün sınıfları birleştirir, bütün parti örgütlerinin önüne geçer, parti düşüncesine kadar yükselmekten uzak, çok uzak olan insanları sarsar. Reformlar ve basit, acil, gerekli haklara karşı duyulan büyük gereksinme daha uzak bir geleceğe ait düşünce ve görüşleri ikinci plana iter. Onsuz başarı olanağı kalmayan, devam etmekte olan mücadeleye karşı duyulan vazgeçilmez ve haklı hayranlık basit, acil sonuçları erek haline getirir, onları pembeye boyar, onları hayal ürünü kılıklara sokar; bayağı demokrasi, adi burjuva demokrasisi sosyalizm yerine konur. Herşey ve herşey «partisiz» görünür, herşey ve herşey tek bir «özgürlük» hareketiyle karıştırılır (bu hareket gerçekte bütün burjuva toplumunu özgürlüğe kavuşturur); herşey hafif, çok hafif bir «sosyalist» nüans kazanır, bu sonuncusu da herşeyden önce demokratik mücadelede öncü rolündeki proletaryanın sayesinde olur.

Bu koşullar altında, partisiz örgüt düşüncesi geçici başarılar getirmekten geri kalmaz, çünkü moda hayatın arkasından sürüklenir ve partisiz örgüt kesinlikle politika yüzeyinde en «ortak» olay görünümündedir: Partisiz demokrasi, partisiz grev, partisiz devrimcilik.

Şimdi, partizanların, çeşitli sınıf temsilcilerinin partisiz örgüt düşüncesi olayına karşı tutumu ne olmalıdır, bunu bilmek gerekir. Öznel anlamda değil, nesnel anlamda «ne olmalıdır» dedim, yani bu, olaya karşı alınması arzu edilen tavır değil, fakat çeşitli sınıfların görüş açıları ve çıkarlarının buyurduğu kaçınılmaz tavır anlamındadır.

— II —

Daha önce de gösterdiğimiz gibi, partisizlik düşüncesi devrimimizin burjuva karakterinin sonucudur ya da isterseniz ifadesidir (diyelim). Burjuvazi, burjuva toplumunun özgürlüğü için savaşanların partisinin olmamasını yürekten dilememezlik edemez, çünkü bu burjuva toplumunun kendisine karşı yeni bir savaşın olmayacağı anlamına gelir. «Parti dışında» özgürlük için savaşanlar, özgürlüğün burjuva özünü bilmez, burjuva rejiminin fetişizmini yapar, ya da bu rejime karşı savaşmayı, bu

rejimi «mükemmelleştirmeyi» çıkmaz ayın son çarşambasına bırakır. Ve tersine olarak burjuva rejiminin bilinçli ya da bilinçsiz partizanı olan bir kimse partisiz örgütün çekiciliğine kapılmamazlık edemez.

Sınıflara bölünme temeli üzerine kurulmuş bir toplumda düşman sınıflar arasındaki mücadele, evriminin belirli bir aşamasında, kaçınılmaz bir şekilde politik bir savaş halini alır. Politik sınıf mücadelesinin en kesin, en tam ve en iyi belirtici ifadesi partiler mücadelesidir. Partisizlik düşüncesine sahip olmak, partiler mücadelesine ilgisiz kalmaktır. Fakat, bu ilgisizlik nötürlükle, çekimserlikle aynı şey değildir, çünkü sınıf mücadelesinde «nötrler» olamaz, kapitalist toplumda, ürün ve emek değişiminde «çekimser» kalınamaz. Bu değiş tokuş mutlak bir şekilde ekonomik mücadeleyi ve bunun sonucunda politik mücadeleyi doğurur. **O halde mücadeleye karşı ilgisizlik, ne mücadeleyi terketme, ne çekimserlik, ne nötrlüktür. İlgisizlik daha güçlüye, egemen olana kendiliğinden destek olmaktır.** Rusya'da, Ekim devrimindeki (1905 ekim devrimi-ç) düşüşünden önce kim otokrasiye karşı ilgisiz idiyse o otokrasiyi kendiliğinden destekliyordu. Modern Avrupa'da kim burjuva egemenliğine karşı ilgisizse kendiğinden burjuvaziyi destekler. Özgürlük için savaşın özünde burjuva oluşuma karşı kim ilgisizse o bu mücadelede burjuvazinin egemenliğini kendiliğinden destekler, yeni doğmakta olan özgür Rusya'da burjuvazinin egemenliğini destekler. Politikada ilgisiz olmak, politik bakımdan doymuş olmaktır. Bir ekmek parçası tok insanı «ilgisiz» «duygusuz» bırakır, fakat aç olan ekmek parçası konusunda «tarafgir»dir. Ekmek parçasına karşı «ilgisizlik ve duygusuzluk» ekmeğe ihtiyaç olmadığı anlamına gelmez, fakat ekmeğin her zaman için sağlanmış olduğu, hiç ekmek yokluğu çekilmediği, yani kalın enselilerin «parti»sine sağlam bir şekilde yerleşildiği anlamına gelir. Burjuva toplumu içinde partisiz olmak karnı tokların, egemenlerin, sömürücülerin partisine bağlılığı ikiyüzlüce saklamak demektir.

Partilere karşı bağımsızlık bir burjuva düşüncesidir. Parti düşüncesi sosyalisttir. Elbette bu genel gerçeği özel durum ve sorunlara da uygulamak gereklidir. Fakat bütün burjuva toplumu feodalizm ve otokrasiye karşı cephe alırken bu gerçeği unutmak, burjuva toplumunu sosyalist olarak eleştirmekten büsbütün vazgeçmek demektir.

Rusya'daki devrim, daha başlangıçta olmakla beraber, daha önce belirttiğimiz genel görüşlere destek olacak pek çok kanıt getirmiştir. Ancak, bilinçli proletarya partisi, sosyal demokrasi sıkı bir örgütlenmeyi ister. Burjuva görüşlerini temsil eden liberallerimiz sosyalist parti düşüncesine bile katlanamaz ve sınıf savaşından söz edildiğini duymak istemezler: Örneğin Rusya'daki liberalizme bağlı sayısız gazete gibi **Osvobojniye**'nin de dışında tekrar tekrar yazdığı şeyleri yüz kere tekrarlayan M. Ra-

dişçev'in daha önceki söylevlerini hatırlayalım. Sonunda, orta sınıf ideolojisi, küçük burjuvazi Naşa Zin'den başlayarak «radikal demokratlar» dan geçerek ve «devrimci sosyalistler»le bitirerek her nüanstan rus «radikali»nin düşüncelerinde parlak bir şekilde ifadesini buldu. Devrimci sosyalistler özellikle tarım sorununda ve hele toprağın sosyalizasyonu (sermayenin sosyalizayonu olmaksızın) parolalarında sosyalizmi demokrasi ile karıştırdıklarını gösterdiler. Yine, biliyoruz ki burjuva radikalizmine karşı toleranslı görünmekle beraber, Parti'nin sosyal demokrat görüşünü hoşgörü ile karşılamazlar. Çeşitli sınıfların çıkarlarının her türden Rus radikal ve liberallerinin program ve taktiklerinde nasıl yansıdığını incelemek konumuzun dışında kalır. Bu ilginç soruna arasıra hafifçe dokunduk, şimdi, partisiz örgütlerin Partimize karşı tutumları üzerine varılan pratik politik sonuçları ele almamız gerekir.

Sosyalistler partisiz örgütlerin etkinliklerine katılabilir mi? Evetse, hangi koşullar altında? Bu örgütlerde hangi taktiği izlemelidir?

İlk soruyu kesin bir hayırla cevaplandırmak olanaksızdır. Partisiz (yani az ya da çok bilinçli burjuva) örgütler içinde sosyalistlerin hiç bir şekilde, hiç bir koşul altında bulunamayacağını söylemek doğru olmaz. Demokratik devrim devresinde partisiz örgütlerde görev almayı reddetmek, bazı hallerde demokratik devrime katılmayı da reddetmekle aynı şeydir.

Fakat, elbette, sosyalistler bu «bazı hallerr»i çok az sayıya indirmeli ve bu türden örgütlere böyle katılmaları ancak kesinlikle belirli, sınırlı koşullar altında kabul etmelidirler. Çünkü, partisiz örgütler, daha önce **söylediğimiz gibi sınıf savaşının embriyon şeklidir, parti olarak sıkı örgütlenme sınıf savaşı ilkeleri bakımından bilinç, açıklık, kesinlik ve katılık sorunudur.**

Proletarya partisinin politik ve ideolojik bağımsızlığının korunması, sosyalistler için değişmez, mutlak, kesin bir zorunluluktur. Bunu göz önüne almayanlar «sosyalist» görüşleri ne derece içten olursa olsun (lâfta sosyalistler) gerçekte sosyalist olmaktan çıkar.

Bir sosyalist ancak istisna olarak partisiz örgütlere katılmayı kabul eder. Bu katılmanın özelliği, koşulları vs. **gibi amaçları da bütünüyle temel gayeye bağlı olmalıdır: Sosyalist devrimin yönetimi için sosyalist proletaryanın hazırlanması** ve örgütlenmesi.

Özellikle demokratik devrim devresinde ve en başta proletaryanın belirtici bir rol oynadığı bir demokratik devrim sırasında koşullar bizi partisiz bir örgüte girmeye zorlayabilir. Bu katılma, örneğin, belli belirsiz demokratik bir dinleyici kitlesi önünde sosyalist propaganda için ya da karşı-devrim karşısında sosyalist ve demokrat devrimcilerin ortak mücadelesinin çıkarı için gerekli olabilir. Birinci halde, katılma görüşlerimi-

zı yaymak için bir yoldur; ikincisinde belirlenmiş devrimci sonucu ön gören stratejik bir birleşme olabilir. Her iki halde de ancak işçi partisinin bağımsızlığı bütünüyle korunmuşsa ve —zorunlu koşul— eğer parti bütünlüğü içinde, partisiz Sovyetlerde ya da Derneklerdeki «temsilcilerini» yönetiyor ve kontrol ediyorsa kabul edilebilir.

Bu kontrol ve yönetme, Partimiz kanun dışı çalışırken hemen hemen altından kalkılamayacak, çok büyük güçlüklerle karşılaşıyordu. Bugün Parti gitgide gün ışığına çıktıkça bu kontrol ve yönetim daima daha geniş bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu kontrol ve yönetim yalnız Partinin «zirve»si düzeyinde de değil, fakat zorunlu olarak taban düzeyinde, Parti üyesi bütün örgütlü işçiler düzeyinde yapılmalıdır. Partisiz Sovyet ve derneklerdeki sosyal demokratların etkinlik raporları, bu etkinliğin koşulları ve hedefleri üzerine konferanslar, bu etkinlik konusunda Partinin çeşitli örgütlerinin vardığı sonuçlar, bütün bunlar, hatasız, işçi partisinin pratiğine girmelidir. Ancak, Partinin bütününün bu gerçek katılması, bu türden bir çalışmaya yön vermesi pratikte genel demokratik etkinliğin karşısına özünde sosyalist olan bir etkinlik koyabilir.

Partisiz örgütler içinde taktiğimiz ne olmalıdır? Önce, özel ilişkiler kurmak için bütün fırsatlardan yararlanmak ve bütün sosyalist programımızı yaymak. İkinci olarak, en tam ve en kesin demokratik devrimin görüş açısına göre o anın acil politik hedeflerini saptamak, demokratik devrimin parolalarını vermek, pazarlıktan başka bir şey yapmayan liberal demokrasiden farklı olarak, savaşan devrimci demokrasinin gerçekleştirmek zorunda olduğu değişimlerin «program»ını belirtmek.

Ancak bu koşullar altında bugün işçiler tarafından kurulan, yarın köylülerin, yarından sonra askerlerin kuracağı partisiz devrimci örgütlere Partimiz örgütlerinin katılması akla uygun ve verimli olabilir. Ancak bu koşullar altında işçi partisinin burjuva devrimindeki iki görevini yerine getirebilecek durumda olabiliriz. Bu iki görev: Demokratik devrimi sonuna kadar götürmek, sermayenin devrilmesi için, dolu dizgin bir mücadeleye girmek için özgür olması gereken sosyalist proletarya saflarını genişletmek ve güçlendirmektir.

«Novaya Jizn» No. 22-27
26 Kasım ve 2 Aralık 1905
İmza : N. Lenin

Türkçesi: Nadiye R. Bozkaya

WERNER MITTENZWEI

brecht – lukacs tartışması – I

Türkiyeli okuyucuya kuramcı yönü pek tanıtılmayan **Bertolt Brecht** ile, ülkemizde pek çok devrimci eleştirmen ve yazar üzerinde geniş bir etkinlik sağlamış bulunan **George Lukacs** arasındaki tartışma, marksist estetik ile revizyonizm arasındaki en önemli tartışmadır ve bu tartışma bizlere sosyalist gerçekçi sanatın temel ilkelerini de geniş ölçüde sağlamaktadır. **Yarına Doğru**'nun 7. sayısında bu konuda bir ön bilgi verebilmek amacıyla **Henri Arvon** imzalı bir yazı yayınlamıştık. Aslında, aşağıda, sunduğumuz yazıdan kaynaklanan Arvon, bu yazısında bu çok önemli tartışmayı muğlak bir dille dile getirmişti. Konuyu Brecht'çi bir açıdan yaklaşan Alman yazarı **Mittenzwei**'nin (1) bir kaç sayı sürecek bölümler halinde sunacağımız yazısının ise bu konuya tam bir aydınlık getireceğini sanıyoruz.

1938'de, Macar edebiyat uzmanı George Lukacs'ın Alman göçmenlerinin dergisi «**Das Wort**»ta ekspresyonizm için yapılan tartışma üzerine yazdığı bir makale dolayısıyla B. Brecht şu uyarıyı yapıyor: «Öyle ki, deyim yerindeyse, yoz bir sanat züppesi olarak tanınmayan dostum Hanns Eisler, George Lukacs tarafından haşlanmış gibi oldu, çünkü «mirasın» vasiyetini yerine getirmekten öteye keskinliğin heyecan ve sofuluğunu göstermemişti.» (2)

Brecht'in alaylı açıklaması, bu konudaki ayrılığın sıradan bir düşünce ayrılığı olmadığını gösteriyordu. Her şeyden önce, Brecht, Lukacs'ın bu görüşlerinden hareketle, onun gerçekçilik sorunundaki durumunu belirlemek fırsatını buldu. Böylece, tam anlamıyla farklı, temel düşüncelerde taban tabana karşıt, iki sosyalist gerçekçilik anlayışı oluştu. Gerçekçilik kuramının tüm evrimi, özellikle Almanya'da, kesin bir şekilde bu iki anlayış tarafmdan etkilendi. Sosyalist gerçekçiliğin kuram ve yöntemindeki süreklilikle kesintililik arasındaki çelişkili durum, onların anlaşmazlığıyla bütünlendi.

Her dikkatli okuyucunun farkına vardığı estetik plandaki bu çelişki, her şeye rağmen gizli kaldı, çünkü Brecht, Lukacs't karşı polemiğini yayınlamadı. Brecht'in yedi ciltlik «**Tiyatro Üzerine Yazılar**»ındaki adlar dizini incelenirse, Emile Ludwig ya da Louis XIV adları gibi Lukacs adına da rastlanmaz. Öte yandan, son eseri «**Estetik**» hariç olmak üzere Lukacs'ın eserlerinde de Brecht'e pek az değinilmektedir. «**Yeni Alman Edebiyatının Bir Hikâyesinin Etkisi**»nde, Lukacs, yeni bir sanat üzerinde Brecht'in anlayışının toplumsal içeriğin ötesine gittiğini ve edebiyat için

istenen yeniliğe ulaşamadığını belirtiyor. Brecht'in şiiri «kuşkusuz ilginç ve zekâ dolu-açık bir deney» olacaktı. Luchterhand yayınında yazdığı önsözde Lukacs, Brecht'in büyük oyunlarını ancak ikinci dünya savaşından sonra öğrenebildiğini itiraf eder. Bundan sonradır ki Brecht'e karşı tavrında önemli bir değişiklik olur. Ancak koşullar uygun olmadığından bu yeni görüşlerini yazamamıştır. «Eskiz»in İngilizce baskısının önsözünde Brecht'e inancını belirtti. Burada «Estetik»te olduğu gibi Brecht üzerindeki düşüncelerinde yanılıyordu. 30-40 yılları arasındaki denemelerinde, Lukacs, çağdaş büyük gerçekçilerden söz ederken Brecht'in adı hiç geçmiyordu. Böylece, Brecht ile Lukacs arasında pek az ortak nokta bulunduğu izlenimi açığa çıkıyordu. Gerçekte, bu iki kültür adamı arasındaki karşıt anlayışlar dolayısıyla oluşan derin edebî ve politik kavga, doğrudan yüzleşmeler ve polemiğin sınırlamalarına rağmen, değişmedi. Yalnızca «Das Wort» dergisinde sürdürülen artistik ve edebî tartışmadan otuz yıl sonra, Brecht'in Lukacs'a yönelttiği temel polemikler, «Sanat ve Edebiyat Üzerine Yazılar»ın iki cildinde görülmektedir. Brecht'in Lukas'a karşıtlığı tüm görünümleriyle çok çabuk ortaya çıkmadı; ayrıca Brecht'in gazeteleri konu üzerine fazladan bilgi veriyorlardı.

Brecht'in Lukacs'ın kuramına karşıtlığı 30 yıllarında sınırlanmıyor; bu yıllardaki belirginliği henüz ulaşabileceği en keskin noktada değildi. İkinci dünya savaşından sonra, Lukacs'çı gerçekçilik anlayışı hakim rol oynayınca, Brecht artık Lukacs'a eleştiri getirmeden, kendi sosyalist gerçekçi sanatının temsilini kuramsal ve eylemsel bakımdan geliştirdi. Bu sırada, aradaki çelişki sürüp gidiyor, her ikisi de kendilerine özgü gerçekçilik anlayışlarını derinleştirdikçe çelişki artıyordu. Bundan böyle, sosyalist edebiyatın gelişiminin temel sorunlarının getirildiği ve onların anlayışlarının çizdiği savaş alanı içinde, gerçekçilik tartışması, Brecht ve Lukacs'ın dışına taşıyordu. Bunun sonucu, Brecht'le Lukacs'ın bilimsel tartışmaları, temel edebiyat tartışması biçiminde gelişti. Geçen çağda Marks ve Engels'le Lasalle arasındaki «Sickingen» (3) tartışmasından sonra, Bercht-Lukacs tartışması, marksist estetiğin en önemli aydınlatıcı belgelerinden biri sayılmak gerekir. Bu tartışma, gerçekçiliğin marksçı kuramının tarihsel evriminin bir yükselme noktasıdır. Burada Brecht ve Lukacs'ın konuşmalarını kesinlikle tartışmaya katamıyoruz, bunlar dışında da çeşitli sosyalist kültür adamlarının, şairlerin tepki ve uyarılarını da marksçı estetiğin kabul ettiğini belirtmek kaçınılmazdır. Anna Seghers ve G. Lukacs arasındaki yazışma gerçekçilik tartışmasının istisnai önemi olan bir noktasını göstermektedir. Ayrıca, buraya getiremeyeceğimiz bu tartışmanın pek çok metnini ve sonuçlarını dilersek bulamaz mıyız?

Brecht-Lukacs tartışmasının «Das Wort» dergisinde ekspresyonizm üzerine olan tartışma ile bir kısmı durdu, fakat yalnızca bir kısmı durdu:

1937 yılının 9. defterinde ekspresyonizm üzerine başlayan tartışma 15 yazar, edebiyat kuramcısı ve sanatçının, bu arada E. Bloch, H. Walden, H. Vogeler'in Lukacs'tan yana olmalarıyla, bugün de hâlâ sürmektedir.

Gerçekte tüm tartışmalar tek bir sorun etrafında dönüyordu: gerçekçilik. Bundan dolayı, Lukacs'ın polemiğine taktığı başlık «Gerçekçiliğe Giden»di ve bu pragmatik bir yazıydı. Gorki'nin sosyalist gerçekçiliğin özünü belirlediği tüm Sovyetler Birliği yazarlarının birinci kongresi, daha şimdiden, gerçekçilik üzerine dialog kurulmasını teşvik ediyordu. Fakat, 1936'dan 1938'e Sovyetler Birliğindeki gerçekçilik üzerine tartışmayla bağlantısı olan «Das Wort» dergisindeki düşünce tepkilerini de görmek gerekir. Kesinlikle sınırlanmamış iki cephe bu dönemde karşı karşıya geldiler: bir yanda Lukacs ve Lifshitz, diğer yandaysa Jermilow, Knipowitsh ve Altmann. Diğer görüş noktaları Brecht'ten çok Lukacs'a karşı kullanıldı, bu anlayışların açıklanmasının yeri burası değildir. Tartışmayla derinleşen enginliği ve etkiyi belirtmek yeter.

Brecht, Sovyetler Birliğinden gelen ve sonra «Das Wort» dergisinde sürdürülen tartışmaya çok önem veriyordu. Bu tartışma «uluslararası bir hareketi kısmen durdurdu» (4) der. Eğer yazar, insanın psikolojisinde olduğu gibi, dünyanın yansımasını yazmazsa, ne insanın ne de dünyanın tanınacağı konusundaki düşüncenin bu tartışmayla geliştiğini ekler. Yalnızca kapitalizmin insanların ruhunu yakıp yıktığını belirtmek yeterli midir? Ayrca, «insanlık düşmanlığına karşı mücadele»ye nasıl katılınılacağının gösterilmesi de gereklidir. Brecht, şu büyük parolayı tutuyordu: Kültürel mirası, faşizme karşı savaşta yararlı kılmak. Diğer bir yandan da tartışmada beliren yeni öğretiye karşı temel taktik itirazları belirtiyordu. «Das Wort» dergisinin redaksiyon şefi W. Bredel'e bir mektubunda, burjuva çöküşüyle birlikte, Lukacs'ın onu tecrit etmek ve bir güruhun içine atmak amacıyla hâlâ sürdürmekte bulunduğu saldırılardan acı bir şekilde yakındı. G. Lukacs ve J. Hay'ın sözcülüklerini yaptıkları bir grubun etkisiyle biçimcilere karşı mücadelenin, biçimcilik doğrultusunda yozlaşmasından acı duyuyordu. «Burası ekspresyonizm» ve «burası gerçekçilik» gibi gruplaştırma sözcükleriyle, Halk Cephesi politikasının çerçevesi içinde anti-faşist bir platform için yapılan çalışmalara, bu tür bir tartışma temelinin gölge düşürmesinden korkuyordu. «Ekspresyonizm Üzerinde Tartışmanın Dosyası için Pratik Düşünceler» adlı yazısında şöyle yazmıştı: «Eski yaralar deşiliyor, yeniden açılıyor, dostlukların yüceltildiği ve alevlendirileceği umut edilen düşmanlıkların kışkırtıldığı yeniden görülüyor, hücumlara uğramak ya da hücumlar yeniden sözkonusu oluyor. Madem ki taraflar sağlam temellere oturtulmayan uzlaşmalardan vazgeçmiyorlar, ama silâhlanmaktan da geri durmuyorlar, diyebiliriz ki her şey düzensizliklerin en iyisinin daha da iyisi içindir. Orada, savaş alanında iki seyirci, oldukça güçsüz düşmüş, yıkılmış, öyle kalırlar: yazar ve okuyu-

cu. Bunlardan ikincisi düşmanlıkları ve savaşı kışkırtan şeyleri okumuş ya da görmüştür; birincinin henüz daha yazacakları vardır; o, genel seferberliği omuzlarını silkerek gözler ve ötekilerin bıçaklarını bilemelerini iyi karşılar» (5)

Brecht, şu cümleleri de ekler: «Kuramı orada terketmek mi? Hayır, onun kökenlerini güvence altına almak... Öngördüğümüz kötülük, eleştiri içinde biçimciliktir. Gerçekçilik bu kapsama girer.» (6)

O çok daha önceleri anlamıştı ki, Lukacs gerçekçilik anlayışını somut sınıf mücadelelerinden almıyordu. Lukacs gerçekçiliği ütopik bir demokrasi ülküsünün hizmetine sunuyordu. Bu şekilde, sonunda geçmişten alınmış biçimci ölçütlere vardı. Brecht'in eleştirisi her şeyden önce bu köklü eğilimi kapsıyor.

Proletarya devrimine ve demokrasiye ilişkin, gerçekçiliğin birbirine karşıt türlerine özgü nedenler durumunda olan ve giderek birbirinden uzaklaşan siyasal anlayışları ortaya taban olarak konulduğu zaman ancak Brecht-Lukacs tartışması aydınlanmış oldu. Bununla birlikte, iki düşünürün düşünsel evriminin değişik evrelerinin kesin olarak bilinmesi tam bir açıklık için kaçınılmazdır. Brecht hakkında bir çok önemli marksçı inceleme yazılmış olduğu halde, yaşantısı boyunca Lukacs'ın eserlerinden farklılık gösteren bütünlüğüne değer verilmemiştir. Macar karşı devrimi sırasında, Lukacs'ın, farklılığı hemen göze çarpan analizinden başka, eserinin, en çok kışkırtmış olduğu belirli kökensel durumların polemik eleştirilerine bile yardım etmemiş olması hakkında sorular sorulabilir. Günümüzde Günter Fröshner «**Lukacs'ın Tarihsel Felsefe Üzerindeki Düşüncelerin Oluşumu ve Evrimi**» başlıklı bir eser ortaya çıkardı. Bu Alman Lukacs'cılarının incelemelerinin tamamen yeni bir evresi, aşaması olarak kabullenilmelidir. Fröshner, Lukacs'la ilgili, revizyonist kavramlarla geliştirilmiş bir sistem anlayışına karşı çıkıyor. Kesinlikle Lukacs'ı her şeyi basitleştiren bir revizyonistten ya da bir dogmatikten başka bir şey olarak görmüyor. Bu şekilde görüntülerin çelişkileri ve karmaşık bütünlüğü yitiyir. Aynı zamanda Brecht-Lukacs tartışması böyle bir değer biçmeden sonra anlaşılır gibi değildir.

Araştırma çabasında Fröshner şunun belirtiyor «İyi bir edebiyat tarihçisi, estetikçi ve düşünür olduğu kadar komünist bir militan olan Lukacs, tersine, hiç azalmayan tarihsel değerler serisine sahiptir ki aslında daha iyi yaymak ve mümkün olduğunda gerçekleştirmek istediği siyasal revizyonist anlayışı bu değerler üzerine kurulmuştur. Marksçı bir açıklama «büyüklük» ve «sınır» bağıntısı arasında hareket eden diyalektiği gerçekten daha çok görünür kılmak zorundadır.» (7)

BİR YÖNTEM SORUNU OLARAK GERÇEKÇİLİK

Gerçekçilik kuramının esas gelişmesi 30 yıllarında tamamlanmıştır.

O yıllarda gerçekçilik, üslûbun belirleyici öğesi olarak değil, yöntem sorunu olarak günün konusuydu. Verimli ve önemli deneylerle geçen yıllardan sonra sosyalist sanat ve edebiyat ilk evrensel eserlerini verirken, yazarlar, sanatçılar, estetikçiler ve politikacılar, işçi sınıfına ve Sovyetler Birliğinde var olan sosyalist topluma yarar sağlayacak bir edebiyat ve sanatın temelini oluşturacak ilk yöntemleri ve kavramları tartışıyorlardı. Böylece 30 yılları marksçı estetiğin belirgin bir evrim devresi oldu. Bununla birlikte, bu devre şaşılacak biçimde karmaşık ve çelişkili olarak gözler önüne serildi. Fakat, Jdanov'un gerçekçilik konusunda açık ve dogmatik görüşlerinden hareketle, o zaman, etkisi 20 ve 30 yıllarında çok dürtücü ve uyarıcı olan, deneyler yapma isteğiyle dolu artistik anlayışın gerginleşme ve donma çağları olarak kabul etmek muhakkak ki yanlış olur. Gerçekçilik evriminin bu aşamasında güçlü dogmatik eğilimler yayıldı; aynı zamanda gerçekçi yöntemin eski anlayışlardan nitelikçe değişik olan ana öğeleri gelişti. Bu noktaya, bir çok sanatçı ve estetikçinin katkılarıyla, değişik anlayışların tartışılması sonucu varıldı. Brecht ve Lukacs en ileri denemeleri egemenlikleri altına aldılar ve gerçekçi yöntem üzerinde önemli bir etki yaptılar.

Onların gerçekçilik anlayışları, salonda tasarlanmış estetik modeller değildir. Bu iki adamın estetik üzerine kuramsal düşünceleri, zamanlarının politik gerçeği ve işçi sınıfının devrimci mücadelesi içinde oldukça kök salmıştı, ta ki estetiğin katıksız (pure) sorunlarıyla karşılaşılıncaya kadar. Şunu da belirtmek gerekir ki, Brecht, Lukacs'a karşı giriştiği polemikte onun estetik görüşlerinin somut gerçeğin mücadelelerinden hareket etmediğini söylüyordu. Gerçek şu ki, Brecht ve Lukacs, bu gerçeğin uzmanı olmak için tamamiyle değişik politik görüşlerden yola çıkıyorlardı. Bu görüşlerin özgün kaynakları da gerçekçilik hakkındaki değişik görüşlerdi.

1928'den faşistlerin iktidara gelişlerine kadar geçen yıllar, Brecht'i de, Lukacs'ı da, onları hayatları boyunca bağlayacak kararlar almaya götürdü. Bu yıllarda Brecht devrimci işçi sınıfıyla kesinlikle kaynaştı. Yansıtıcı bir odak gibi, didaktik oyunu «Karar» (Lehrstück) bu geçiş döneminde solcu aydınların belirli bir kısmı için ortaya çıkan tüm sorunların sentezini yaptı. Aşırılığa itilmiş biri olarak, Brecht şiddet sorunu karşısında tavrını açıkladı. Yani ideolojik konumu onu burjuva sınıfından köklü bir kopuşa itti. Bu sınıfa söyleyecek bir şeyi olmayacağını düşünüyordu. Bu kısmen diyalektik olmayan radikal düşünme biçimi, onda faşistlerin iktidara geçişlerinden sonra da, «**Solcu Aydınlar İçin Platform**»u yazdığı zamanda da görülür. Bu platformun dokuz maddesinde Brecht faşizme karşı mücadele edecek yoldaş olarak sadece proletaryayı görüyordu. Altını önemle çizdiği gibi, faşizmle mücadele edecekler yalnız üretim ve değişim olanaklarından yoksun bulunanlardı. Fakat, daha anti-faşist yazarların

Paris'teki ilk kongresinde (1935) verdiği söylevde Halk Cephesinin Komünist Partiyle geliştirdikleri politikayı platformun dokuz maddesiyle karşılaştırarak güvenini belirtti. Bu dokuz madde, Paris'teki söylevin taslağı niteliğindeydi. O günden sonra da Brecht, Halk Cephesinin politikasını önemle desteklédi. Bu politikanın içinde edebiyatın üretimi ve gerçekçiliğin temsili için kararlı teşvikler buluyordu.

Bu dönem, Lukacs'a anti-faşist mücadele ve proletarya devrimi karşısında bambaşka bir tavır aldırdı. Bu tavır daha 1919'da «Hukuk Kaynağı Olarak Terör» adlı makalesinde şiddet sorunu dolayısıyla açıklanmıştı. 1929'a kadar Macar Komünist Partisi merkez komitesi üyesi olarak komünist harekete katıldı. Brecht, «Karar» adlı eserinde devrimci tavrının en yetkin örneğini verirken, Lukacs Macar Partisiyle yönlenmiş «Blumthesen»i geliştirmiş ve bu eserde ilk kez demokratik devrim sorunu anti-faşist kavgayla uzlaştırılmıştır. Bu, daha sonraki evrim süreci için önemli bir noktaydı. Lukacs, faşizm hakkında açık ve derin bir bilgi edinirken klasik burjuva devrimi, demokratik devrim anlayışını bulandırıyordu. Lukacs'ın anlayışının esas yanlışı sınıfların uyuşmazlığını yok saymasındadır. Frösner, demokratik devrimin Lukacs'çı anlayışını akı yıldızı üstünde giden ve soyut bir belirsizlikten yakınan, faşist barbarlığının «ütopik görüntü karşıtı» olarak tanımladı. Bu çalışmanın çerçevesi içinde, ne «Blumthesen»in yayınladığı karmaşık ortamı, ne de Macar ve enternasyonal işçi hareketinde oynadığı rolü incelemek mümkün değildir. «Blumthesen» burada bizi, Brecht'in daha sonra «Solcu Aydınlar için Platform» adlı yapıtında koyduğu kavramlara ters düşen eğilimler ölçüsünde ilgilendirmektedir. Brecht ve Lukacs'ın politik anlayışları arasındaki çelişki, herşeyden önce faşizmi devirmeye ve proletarya devrimine götürecek yolları bulma sorununda ortaya çıkmıştı. Brecht'de «Karar» ve «Platform»da rastlanan sekter eğilimler görülürken; demokratik devriminin Lukacs'çı anlayışı da emperyalizm ile sosyalizmin uyuşmazlığını yok etmeye varıyordu. 30 yıllarında Brecht, anti-faşist mücadele üzerine sınırlayıcı anlayışlarını aşarken, Lukacs'ın burjuva demokratik devrimi ve proletarya devrimi arasındaki ilişkinin karakteri üzerine revizyonist eğilimleri katılaştı. Demokrasi görüşü, egemenlik biçimi gibi, sınıf çelişkilerini gizliyordu.

Estetik alanında, sınıf içeriğinden kopmuş ilerici düşünce Lukacs için başlıca ölçüt oldu. «Esas sorun, tarih karşısında konum değişikliklerini açıklayan ilerleme sorunudur» (8) «Devrimci demokrasi» anlayışından hareketle, Lukacs, burjuva yazarının demokrasi ve ilerleme mücadelesinde kendi gerçekçilik yorumunu belirleyici eksen olarak görüyordu. «Devrimci demokrasi»nin düşünsel alanında yaşayan yazara olduğu gibi, sınıfından kopmuş yazara da Lukacs'ın katkısı azdır. Bundan dolayı Brecht'e göre, yeni yöntemler ve yeni biçimlerde Lukacs'ın anlaşmazlığı,

örneğin sosyalist edebiyat için kullanışlı kılınabilinir. Lukacs, aynı biçimde politikada da uzun bir geçiş dönemi hazırlıyordu. Lukacs, gerçekçiliği yalnızca XIX. yüzyılın büyük ilerici akımlarının bir yorumlanması olarak alıyordu. Yeni toplumsal ilişkilerin, yeni artistik olanakların temelini bulup kavrayacağına, tüm bunlardan kaynaklanan Brecht'in tam aksine, Lukacs, çöküşün kalıntılarından edebiyatı temizledi. Bunun için temel aracı, ideolojik eleştiriydi. Burjuvazinin geç kalmış artistik anlayışlarının eleştirisinde sosyalist durumun sanatçılara sunduğu yeni olanaklara dayanmıyordu, daha çok ütopik «devrimci demokrasi»si doğrultusunda hareket ediyordu. Brecht, diğer bir yönden burjuva sanatına karşı polemiğini sürdürürken ve mücadelesine çok daha etkin koşullar sağlarken, Lukacs, soyut demokrasi anlayışından dolayı çöküşe karşı mücadelede geri kalıyordu. «Devrimci demokrasi»ye model olsun diye klasik burjuva devriminden politik alanda yararlandığı gibi, XIX. yüzyılın ilerici görüşlerinin değerlendirilmesinde sık sık hatırlanmak zorunda olunduğundan dolayı bu mücadele sınırlandırılmıştı. Brecht, yeni toplumsal koşullardan hareketle gerçekçi yöntemini geliştirirken, burjuva yazarlarının getirdiği bazı artistik olanakların kullanılışını da değiştiriyordu. Lukacs, aksine, ideolojik eleştirisini gerilemeye hapsetmişti, çünkü politik anlayışı yeni üstyapı biçimlerini temel alan yeni toplumsal koşullara gözlerini kapamıştı. Bu anlayışlardan, sadece yeni edebî olaylar için biraz kavrama beklersek; estetik analizi kuşkusuz olağanüstüdür, hele XIX. yüzyılın geleneğine az çok bağlı şiirlere uygulandığı zaman. Araştırmalara dayanan kavranabilir sonuçlardan oluşan soyutlama ile, Lukacs kadar derinlemesine ve anlaşılabilir eleştirel gerçekçiliğin şiiri üzerine az yazılmıştır. Bu, kimsenin inkâr edemiyeceği bir değeri temsil etmektedir. Brecht ise, sadece polemikçi bir yapıya bürünmüş ve hiç etkilenmemiş şiirleriyle dahi bir kıyaslamaya sokulabilir. Brecht, kendi değer yargılarını geç sağlamış olmakla birlikte anlatım ve etki olanaklarını az umursamıştır.

Türkçesi: Yarına Doğru Çeviri Kurulu

(1) W.M. (Zentralinstitut für Litteratur wissenccnaft müdürü Berlin Bilimler Akademisi, R.D.A.) Sinn und Form, 1967.
(2) B. Brecht. «Sanat ve Edebiyat Üzerine Yazılar» Cilt 2, s. 129. 1970).
(3) 1858'de F. Lassalle, 1859'da Marx ve Engels'le aralarında yazışma konusu olacak «Franz von Sickingen»i yazdı. Marx Engels, «Weber Kunts und Litteratur» cilt 1, s. 166.
(4) B. Brecht. a.g.e.
(5) B. B. a.g.e.
(6) B. B. a.g.e.
(7) Fröshner: «Tarih Felsefesinde Lukacs'ın Düşüncelerinin Oluşum ve Evrimi»
(8) G. Lukacs: «Le Roman Historique» Berlin. 1955. s. 183.

mır' den dünya ve şili işçilerine

«Movimiento de İzgiedra Revolucionaria», kısa adıyla MIR, Amerikan emperyalizminin kiralık katilleri olan Şili'li generallerin 11-Eylül-1973 tarihli kanlı darbesinden sonra Şili'de kendini toparlıyan ilk devrimci örgüttür. MIR'in politik komisyonunun aşağıya çevirisini aldığımız 10-Eylül-1974 tarihli bildirisi bir yıl içerisinde faşistlerin ve devrimcilerin vardığı yeri göstermesi açısından oldukça ilginçtir.

1.

Bu yılın (1974) 3 - Haziran - 1974 çarşamba günü, MIR yöneticileri, hava kuvvetleri istihbarat servisi «SIFA»dan, mart ayından beri tutsak bulunan politik komisyon üyesi Arturo Villavela yoldaşla Roberto Moreno yoldaşın aracılığıyla gönderilmiş bir mektup aldılar. SİFA, MIR genel sekreteriyle SİFA arasında resmi olmayan bir görüşme istiyor a) bu görüşmede ilkeler üzerinde bir antlaşmaya varıldıktan sonra karar onaylamak üzere General Leigh ve askeri cuntaya sunulacak, b) görüşmeler kesin olarak gizliliğini koruyacak, c) görüşmelerin bir barış görüşmesi olması için iki kilise adamı görüşmelerde bulunacak, d) görüşmeler ve gönderilecek kuryeler konusunda SİFA, MIR'e her türlü garantiyi verecek. Ama bu süreç içerisinde baskı organlarının hücumlarını ve zulümlerini gevşetmeyeceği gerçeği üstüne basılarak belirtiliyordu. Aylardır tutuklu bulunan yoldaşlarımız bize şunu söylediler: «Görüşümüzden önce belirtelim ki, bu türden pazarlıklara ilke olarak karşıyız». Bize şunu ilettiler: «Politik rizikoyu tartmak ve karar vermek zorunda olanlar sizlersiniz» çünkü, «Bu, partinin bu durum karşısındaki görüşünü saptamak zorunda olan şimdiki yöneticilerine yapılan bir öneridir.» Son olarak, bize olan güvenlerini, ortak savaşa olan inançlarını belirtip önerinin genel içeriğini bildiklerini ama buna katılamıyacaklarını söylediler.

2.

28 ve 29 Ağustosta SİFA ile telefon bağlantısı kurduk. 30 Ağustos Cuma günü saat 10.30'da yoldaş Laura Allende ve Şili Piskoposlar Konferansı sekreteri Carlos, bizim temsilcilerimiz olarak bir buluşmaya katıldılar. Buluşma yeri, hava kuvvetleri kliniğiydi; daha sonra SİFA'nın iki subayıyla bugün işkence merkezi olarak kullanılan ve yoldaşlarımızın tutuklu bulunduğu hava kuvvetleri harp akademisine gidildi. Orada, yoldaşlarımız Villavela ve Moreno ile konuşmamıza izin verildi.

3.

İstihbarat örgütümüz SİFA'nın gerçek niyetlerini öğrendi. Görüşme projesi resmi nitelikteydi. Bir çok general, özelikle general Leigh, bundan haberdardılar. Öneriyle onların elde etmek istedikleri şunlardı: MIR, bütün silahlarını teslim edecek; eylemci güçler içerisinde politik çalışmaya bir son verip bütün militanlarını yurt dışına gönderecek; aynı koşul askeri ve teknik kadrolar ve politik komisyon için de geçerli olacak; gelecek 2-3 yıllık sürede cuntaya karşı hiç bir «aktif politik muhalefet» geliştirilmeyecek. Bütün bunlara karşılık, cunta, MIR'in tutsak militanlarını serbest bırakacak ve bu sınırlar içerisinde MIR'in «çalışmasına» karışmamayı düşünebilecek. Bütün bu pazarlıkların asıl amacı ise şu imiş; SİFA'nın kanısınca «Moskova'dan yönetilen» Komünist Partisini soyutlayarak yok etmek.

4.

Bütün bunların temel nedeni, Goriller diktatoryasının şimdilik güçlü olmasına karşın gittikçe artan güçlüklerle karşı karşıya olmasıdır. Gün geçtikçe kendi çelişkilerine daha çok batmakta, toplumsal tabanı gittikçe daralmakta ve işkenceyi, hapishaneyi bırakmaya her gün daha fazla zorlanmaktadır. Ülke dışı yatırımlar ve krediler cunta için yeterli değildir. Bir yıldan beri iktidardadır, iktidarlarının temelini hâlâ sıkıyönetim ve yurtdışına çıkma yasağı oluşturmaktadır. Sıkıyönetimin ve yurt dışına çıkma yasağının kaldırılması için baskı artık yalnız burjuvatik fraksiyonlardan, kiliseden ve halktan değil, eylemci güçlerden de gelmektedir. Diktatörlük, direnişin geliştiğini ve çarptığını çok iyi bilmektedir. Çok iyi bilmektedir ki, solun partileri, özellikle Komünist Partisi ve MIR kendilerini reorganize etmişlerdir ve çarpan bir güce erişmişlerdir. İşte bunun için de sıkıyönetimi ve yurt dışına çıkma yasağını kaldırmaktan ürkmektedirler. Onlara göre MIR, en güçlü ve en büyük etkinliği taşıyan partidir.

5.

Goriller diktatörlüğünün bu kanlı yıldönümünü, onlara kesin olarak «Hayır» demek için bir fırsat bildik. MIR güçlüdür ve gelişmektedir. Fabrikalarda, çiftliklerde, poblacioneslerde, bürolarda, okullarda ve üniversitelerde, halk direniş hareketinin (M.R.P.) komiteleri genişlemekte ve yayılmaktadır. Cuntanın görüşme denemesinin yöntemi ve biçimi, gizli servisinin çürümüş niteliğini ortaya çıkardığı gibi, maskesini düşürerek zayıflığını gözler önüne sermişti. Gorillerin, başarısız kalan ve onları yalnızca lekeleyecek olan kirli pazarlıklarını yadsımak için her şeyi denemekten geri durmayacaklarını biliyoruz. Bütün dünya kamu oyu, umutsuz ve gaddar gorillerin aracılara, özellikle Laura Allende yoldaşa misilleme yapmasını önleyebilmek için hazır olmalıdır. Bizim yoldaşlarımız, öncülerimiz ve militanlarımız, MIR içinde savaşmaya başladıklarından beri hayatlarını devrimci savaş için vermeğe hazırdırlar...

6.

MIR, işçi sınıfını ve halkı sömüren ve boyunduruk altında tutan goriller diktatörlüğü ile bir ortaklığa girişmez. Biz halktan, halkın sırtından hiç bir anlaşmaya, atılma girişmeyiz. Biz nasıl olur da, binlerce tutsağa yapmış oldukları cinayet ve işkenceler nedeniyle gerektiğinde halk mahkemelerince cezalandırılacak olan diktatörlüğün kasapları ve işkencecileriyle pazarlık yapabilirdik...

7.

MIR, halkın ve işçi sınıfının tarihi çıkarlarının savunması için savaşan bir örgüt olarak, onlar adına, savaşın gerektirdiği görevleri köstekleyecek bir uzlaşmayı ilke olarak kabul etmez. Ancak 11 Eylül genarallerinin ihanet okulundan geçmiş olan dar görüşlüler bizim yalnız hedeflerimize değil, aynı zamanda müttefiklerimize de ihanet edebileceğimizi düşünebilirler. Unitad Popular (Halk Cephesi) ve Hristiyan Demokratlar'ın sektörleri ile olan beraberlik, savaşın bu aşamasında bizim için en önemli hedef ve cuntayı devirebilecek en önemli araçtır. Komünist Partisi ile aramızda her zaman çok önemli ayrılıklar oldu. Bugün de farklı görüşlere sahibiz; ama onlar, diktatörlüğe karşı savaşımızda bizim müttefiklerimiz ve bizim yoldaşlarımızdırlar.

8.

(Bu paragraf çevrilmemiştir.)

9.

Goriller ve onları temsil edenler; büyük burjuvazi ve emperyalizm Şili'de henüz güçlüdür; ama, giderek tükenmektedirler. Kısa zamanda cevap vermek zorunda oldukları cezai sorumluluklarından «pazarlık önerileri» ile kurtulamazlar. İşçi sınıfı, halk ve devrimciler onları devirecek ve örnek olacak biçimde cezalandıracaklardır.

10.

Goriller işçi sınıfına ve halka karşı savaşa başladılar: onların savaşmaları gerekiyor. Er veya geç bu savaş bir sıcak iç savaşa dönüşecektir.

Goriller, yatırım yapan büyük tüccarlar, Şili'li ya da yabancı, cuntayı destekleyenler sonuçları kabullenmeye hazır olmalıdırlar. Savaş uzun ve sert olacaktır; daha işin başındayız. Bir kaç darbe yedik, ama bunları aştık; daha pek çok darbe gelecektir.

Biliyoruz, bu savaşta hayatlarımızı yitirebiliriz, ama biz sonuna kadar gideceğiz.

HALKIN DİRENİŞİ MUZAFFER OLACAKTIR!..

Şili, 10-Eylül-1974
Devrimci Sol Hareket (MIR)
Politik Komisyonu

Türkçesi: Zerrin Alganer - Tuncer Tuğcu.

DİMİTROV

bir mektup

Georgi Dimitrov'dan 8/2/1934 yılı Laypsig'den Varna cezaevinde siyasi mahkûm olan arkadaşı Lübço Barımov'a:

«...Her ne şekilde olursa olsun cezaevinde geçirdiğin zamandan yararlanacaksın, iradeni daha çok bilemelisin, yaşam ve savaşa gerekli sağlam bilgilerle hazırlıklı olmalısın. Okuyup öğrenmek gerek, oku ve daima oku!

Ben cezaevi yaşamının ne demek olduğunu kendi özel deneyimden bilirim, elbette orası kolay ve güzel yer değildir. Cezaevi ne manastır, ne de şöyle böyle bir senatoryum değildir. Cezaevi gerçek azap yerini tayin eden, kendine özgü «Araf»tır.

Tutuklanıp, ilk beş ay, benim de konduğum o balyoz gibi ağır cezaevi rejimine insanın uyması pek kolay değildir. Yine huzurla söyliyebilirim ki, en ağır rejimde bile - yeter ki tutuklunun metin iradesi ve becerikliliği olsun çok okuyabilir, çok ilerideki gelişmeler için hazırlık yapabilir

Eza ve cefasına rağmen, insan hiç bir yerde, cezaevi koğuşunda olduğu kadar çözümlenecek temel sorunlar üzerine bütün düşüncelerini tam anlamiyle bir noktaya toplayamaz

Gereği gibi sağlığına özen göster: (Jimnastik -Beden Eğitimi- suyla silinme - kısa yürüyüşler - volta atma - derin ve düzenli soluma ve daha başka işler yap). Dikkatini başlıca iki noktaya topla: 1) Temel eleştirili tarih okumaya (Bulgar, Avrupa, evrensel tarihlerini) ve yabancı dil öğrenmeye çalış. 2) Bu günkü ve geleceğin aktüel sorunlarını, büyük problemlerini kendi kendine işlemeye ve değerlendirmeye çalış.

Tarihi esaslı bilip, şimdiki zamana göre ondan büyük ders alınırsa bu dersler bugünkü ve yarınki günün sorunlarına ve koşullarına doğru bir yön vermek için kullanılır. (Çözümlenecek olanın önemine göre). Cezaevlerinde her zaman öyle bilimsel tarih literatürünü elde etmek çok zordur, bulabildiğin, gizli amaçla yazılmış edebi yapıtları eleştiriyle okumalı.. Bu edebi yapıtların verdiği tarihsel faktörlerden yararlanarak,

kendi kendine MARKSİST DİYALEKTİK yöntemimizin yardımıyle bu faktörleri açıklamaya gayret göster!..

Velhasıl zamanlarının bir saatini bile rasyonel olarak kullanmadan geçirme! Bir saat bile uğraşsız durma! Bu alelade cezaevi günleri böyle geçip gidecek, sen cezaevinden moralca ergin, siyasal bilgiyle yüklü, atılgan iradeyle gerçek iş ve savaş yaratıcısı olarak çıkacaksın.

Sana sağlık ve dinçlik diliyorum.

Dayınız

GEORGİ DİMİTROV

Türkçesi: Ahmet Hezarfen

NİYAZİ AKINCIOĞLU

○

şiirler

Niyazi Akıncıoğlu, 1916 yılında Bursa'da doğmuş. Şiirleri 1940'tan sonra Yürüyüş. Ses, Pınar, Sokak, Yeryüzü gibi dergilerde çıkmış. Enver Gökçe'den edindiğimiz bilgiye göre, kendisi halen Kırklareli'nde memurluk yapmaktaymış ve şiirlerinin yayınlanmasını istemiyormuş. Bizce, aşağı yukarı 1940 döneminin devrimci şairlerinin hepsinin şiirlerinin gün ışığına çıkmış olduğu günümüzde, Niyazi Akıncıoğlu gibi hem halk, hem divan şiirinden ustaca yararlanan bir şairin genç kuşaklarca bilinmemesi büyük bir eksikliktir. Aşağıda şairin eski dergilerden derlediğimiz bir kaç şiirini veriyoruz. Bunları yeniden yayınladığımız için şairinin bizi hoş görmesini dileriz. Okuyucularımız, ayrıca Asım Bezirci tarafından hazırlanan «Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri» adlı antolojide (May Yayınları) Akıncıoğlu'nun «Yağmur Duası» «Hasbihal» «Hürriyet Kasidesi» başlıklı üç şiirini daha bulabilirler.

KÖROĞLU

Şarkını ezbere biledursunlar,
Adına elpençe-divan dursunlar,
«Kepenkler namınla insin her akşam»
Beni sarmaz oldun artık,
bütün bütün unutursam
affet Köroğlu.

Asrımızda niceler var:
Kan damlamasa kaleminden şairin
Yazılmadık kalacaktır şarkısı,
ve türküsü yakılmadık.

Halbuki onlar,
Bir şarkılık, bir türkülük te olsa
Daha köroğludur köroğlundan.

Asrımızda
Geçip yardan, anadan,
Dönüp bir yol arkasına bakmadan
Niceler var:

Yürür dağlar gibi, dağda;
Savrulur bir yangın gibi rüzgârda;
Gider yolda, ulam ulam;
Akar suda, oluk oluk.
Kan gelir gözlerinden,
kan gider dizlerinden.

Bakar melul, han kapılarından;
Düşer toprağa ümitli.
İşte böyle Köroğlu;
Kuşlarına hükmettiğin dalların
Ardıcından yapılır katranın daniskası
Ardıç katranından karadır
çingene kızın gözleri;
Çingene kızın gözlerinden
insanoğlunun dünyası.
Fakat seyri mâlum bizce tarihin,
malîm ve mutlak;
Yarın aydın, yarın güzel,
yarın bizim olacak.
Ve sen insan, ve sen cesur,
ve sen kahraman:
Ve bîhaber fırıncıdan, tezgâhtardan, kasaptan,
Tanklarından, toplarından dünyanın.

Sen kaftan sırmalı,
Sen çevresi oyalı,
Delikli demirden korkan Köroğlu!
Yirminci asrın göbeğinde biz,
Daha merd, daha insan,
daha cesuruz;
Ve hâlâ yaşıyoruz..

(Yeni Ses, 12 Temmuz 1943)

SİRKECİ

Darı-dünyada
giderken sağda, gelirken solda
Hasanın kalfası
ekmek tatlısı satar.
Asmalı kahve
dörtyol ağzındadır.

Asmalı kahvede istanbul anlatılır,
hesap-kitap yapılır:
Karagöz Bohorun yazıhanesi,
ayak üstü meyhanesi,
iki yanlı kitapçılar:
Babıâli caddesi,
tıklım tıklımdır sayemizde.
Hepimiz de taşralıyız.

Ve sonra Kemeraltı,
yanında Yenicami;
camiden evvel,
bizim köylünün soyulduğu avlu:
Yenicami avlusu.
Nihayet:
Önünden geçemediğim
köfteci
otelci,
işte Sirkeci.
Mahmutpaşadan inilir,
parayla olursa
her tramvayla gidilir;
eyidir.

(Yeni Ses, 19 Temmuz 1943)

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edalı akar
dal dal söğütleri öperek
samur üç belik gibi
üç koldan sular;
müjdeler olsun efendim:
Edirnedesin.
Mevsim, faslı bahardır;
gecedir ve mehtap vardır.
Ve Sen,
bir kavs-ı kuzahta yürür gibi
köprülerdesin.
Şatraban makamından bir şarkı dudaklarında
düşünür, çözemezsin:
Bu naz-ı istiğna, bu âvâz neden;

neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle ferman etmiş eden
kimseler bilmez.
«Gönül bir top ibrişim
Sarılırsa çözülmez»

Burda her şey,
bakınır hüsnüne hayran.
Seyreyler cemalini eğilmiş suya
mermer ihtişamında serdadd-i vatan.
Aşina bir çehre sezer belki diye
devr-i saltanatından Edirne;
bir deste alev güldür, mahzun,
yâr elinden düşürülmüş şimdi suda
Ve sular;
şimşir kelâmı dilinde
destan okur-okur akar.
Ve bîhaber Yıldırımda, bir evcikte
—akan sudan, uçan kuştan—
ak bir ipek böceği,
ipeğini dokur dokur ölür.

Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya,
konuşan bir dil olur
çiler uzakta:
bülbül sesi yağmur gibi
Bülbül adasında.

Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
iki şâk bölüp mehtabı;
Kıyıktan uçurulmuş.
Salınır bahçeler içre kızlar ki:
Nazardan kaçırılmış.
Ağzında kan kırmızısı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
kızlar ki güzel,
dört başı mâmur ve murassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan

[illegible]?
[illegible]
söylemek kolay olsa eski türkümü
«Edirne köprüsü taştan
Sen çıkardın beni baştan
Ayırdın anamdan, hem kardaştan.»

(Pınar. 1 Eylül 1945. Sayı 6)

DÜNYA'YA DAİR
II

Dağları var;
ardı arzu, ümit dolu;
kimlerle geçer bilinmez
üstlerinden samanyolu.
Dağların ardından Ay doğar,
Ay ışığında okunur
şeftali baharı mektuplar.
Şeftali baharı mektuplarda
öyle yazar ki, sevda:
«ağaçlar kalem olsa
ve deryalar mürekkep»
âteşinden katre kelâm olunmaz
Zülfü teliyle yazılır yârın
encâmı âşıkın, çâre bulunmaz.
Ol sebepten alınmıştır
onbeş sene zından göze;
ol sebepten söylenir
türküsü hapsanenin:

Yandan akar çeşme,
kandolar gözler;
verem olunur.
Ve sonra kavuşmalar
rûzi mahşere kalır
Bu yüzden düşer dağlara yollar;
bu yüzden kâfir,
bu yüzden mûmin,
şair olunur bu yüzden.
Dile gelir bağlamalar,
teller ses verir;
diyâr diyâr Hikâyeyi Kerem söylenir.
Otuziki diş pahasına Kerem,
—Âşık Kerem, Dede Kerem, Pîr Kerem—
Aslının dizinde yatar şâd olur
ve gurbet icad olur.

(Yeryüzü. 15 Aralık 1951. Sayı 5)

KEMAL TUNÇ

○

uluslararası ittifaklar ve nato

«Atlantik yollarının güvenliği Amerika'nın uğrunda savaşması gereken bir şeydir. Niçin? Çünkü Atlantik'in her iki yakasında, Batı Dünyası'nı birleştiren bir menfaat ağı örülmüştür... bu toplum yok edildiği takdirde ne kaybettiğimizi o zaman anlayacağız.»

Walter Lippmann
1917 Şubat

VAHŞET DÖNEMİNDEN BUGÜNE

Toplumların tarihi bize gösteriyor ki, sınıf mücadelelerinin belirlediği uygun süreçler içerisinde ömrü ve gücü birbirinden çok farklı ittifaklar kurulmuş, güçleri ve kendilerine temel aldıkları ortak çıkarlarının gerektirdiği süreci yaşamışlardır.

Elini ve beyin yeteneğini «iş yapma» süresinde geliştirerek atası maymundan iyice ayrılan insanoğlu, ilkel komünal toplumun daha «vahşet» aşamasında doğal afetlere karşı önce birbirleriyle birkaçı birarada, sonra da sürüler halinde birleşmişler ve «ittifaklar cephesinin» en ilkeline ilk örneği vermişlerdi. Gücünü doğal afetlere karşı ortak mücadeleden alan kabileler toplumundan, sınıflı toplumlara geçişte, ittifaklar büyümüş, sınıfsal nitelik göstermeye başlamıştır. Kapitalist toplum biçimine gelinceye kadar ittifaklar; sınıf ittifakları olarak tek ulus içinden çıkıp uluslararası bir nitelik kazanmış ve son çözümlemede; burjuvazi adına emperyalist kozmopolitizmi, proletarya adına proleter enternasyonalizmi kimliklerinde billurlaşmıştır. Bugün emperyalist kozmopolitizm kendisini kapitalist blokun en küçük köşesine çok uluslu tekeller ve konsorsiyumlar eliyle kabul ettirmiştir. Kozmopolitizm, emperyalist tekellerin uzanabildiği tüm dünya emekçi sınıflarının çok uluslu tekeller eliyle sömürülmesini kendisine amaç almakta ve bu sömürüyü tüm insanların birbiriyle her alanda kaynaşması ve kardeşliği maskesi altında uygulamaktadır. Her emekçiyi «bir dünya vatandaşı» haline getirmek çabasının özünde, dünya emekçi yığınlarının kendi sınıf özelliklerinden uzaklaştırılması, kendi inisiyatifleri doğrultusunda örgütlenmelerine engel olmak, dünyanın her yerinde kozmopolit kültürü yaymak, ve tekellerin kendi ülke halklarının çıkarlarını pazarlığa çıkarmasına uygun bir kılıf hazırlamak amacı yatar.

Örgütler ise belirli güçlerin özgül veya evrensel olarak ittifaklar kurmasıyla ortaya çıkar ve gelişir. Biz tüm ittifakları devrimci ve karşı-devrimci ittifaklar diye ikiye ayıracağız. Şöyle ki devrimci ittifaklar, belirli

yer, zaman ve maddî koşulları belirleyen o tarihi kesitte, önderliğini üretim biçimine damgasını vuran devrimci sınıfın yaptığı, karşı-devrimci ittifaklar ise önderliğini tarihî misyonunu yitirmiş egemen sınıfın yaptığı ittifaklardır.

Örneğin bir proletarya partisi teorik ve pratik planda belirli bir süre sınıf kavgasının devrimci süzgecinden geçmiş, marksizmi yürekten benimsemiş, onu uygulamakta ve uygulatmakta mahir, yürekli unsurların ittifakı ve güçbirliğiyle oluşur. Daha genel bir ittifak olan halk cephesi işte böyle bir parti önderliğinde diğer halk güçlerinin birleşmesiyle oluşur.

NATO veya «Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtı» ise kendine özgü bir amaç ve bu amacın belirlediği örgütlenme biçimiyle somut olarak dile gelen, dünya halklarının zararına karşı-devrimci bir ittifaktır.

Birinci emperyalist evren savaşında, bir tarafta «dalgalara hükmeden» İngiliz tekellerinin başını çektiği tekeller grubu ile diğer tarafta başını «kan ve çelik»le beslenmiş Bismark ürünü Alman tekellerin çektiği tekeller grubu halinde iki emperyalist blok anarşik üretimlerinin sonucu birinci paylaşım savaşına girdiler. Çoğu işçi ve yoksul halk olan 10.000.000 insan savaş meydanlarında can verdi. geride milyonlarca sefil halde insan ve halklar ve kapitalist yapısını daha savaş içinde kırmış SSCB vardı.

1918-1920'leri kovalayan yıllarda son paylaşım durumuna göre üretim yeniden belli ölçülerde gelişti. Tekeller ve konsorsiyumlar geçici bir pazar rahatlığına kavuştular. Fakat bu ancak birkaç yıl devam etti. Eski bir sosyalist devrimci (!) olan Benito Mussolini «Roma ihtişamını yeni baştan sağlamak» için milliyetçiliği körüklemek ve orta sınıfları desteğine almak suretiyle 1923'de faşist yönetimin lideri olarak boy göstermişti.

Aynı şekilde 1933 yılında Adolf Hitler. üstün Alman ırkının dünyayı yönetim ve denetim hakkını geri almak üzere Nazi Partisinin şefi ve Almanyaya başbakan olarak boy gösteriyordu.

Bu arada dünya kapitalist sistemi 1929'da tanıdığı en büyük buhranlarından birini yaşadı ki bu, Marx ve Engels'in tahlilleri için birer kanıtlama; belgeleme değeri taşıyordu. Almanya'nın Çekoslovakya'ya, İtalya'nın Afrika'ya, Japonya'nın Çine saldırısı ardısıra boy göstermişti.

Her emekçinin dünya vatandaşı olması gerektiğini savunan kozmopolitizm bünyevi çelişkisini tarih önünde çok kez sergilemiştir. İliklerine kadar sömürülen Fas, Cezayir ve Vietnam halklarının kurtuluş mücadeleri söz konusu olduğunda Fransız büyük burjuvazisi, onları ulu olarak tanımamış ve diğer emperyalistlerle olan pazar bölüşümlerinde hır çıkarmıştır. Yine aynı Fransız büyük burjuvazisi, Fransız halkının ve emekçi sınıflarının çıkarlarını büyük alman sanayicilerine ,daha sonra Marshall planı ile Amerikan emperyalistlerine kozmopolitizm adına satmıştır. Aynı şekilde her emekçiyi dünya vatandaşı yapmayı amaçlayan ABD tröstleri,

kendi halkının «seçkin halk» olduğunu ve dünyayı yönetmek için «mutlak varlık» tarafından yaratıldığını öğütlüyordu. Temmuz 1969'da Apollo 11 ile aya fırlayıp ay aracı örümcek ile aya inen ilk insan Niel Armstrong «İnsan için küçük, fakat insanlık için büyük bir adım» derken saniyede 11 km. lik hızıyla rampasından aya doğru fırlayan Apollo-11 yolculuğunun kimlerin emeği ve kanı pahasına gerçekleştiğini biliyor muydu acaba? Buna, Amerikan tekelcilerinin «İşte biz sosyalistlerin can düşmanı emperyalistler, yalnız kendimiz değil tüm insanlık adına aya ayak basarak insanlığın yüzyıllar süren rüyasını gerçekleştirdik» diyerek dünya kozmopolitizmi adına sahip olacağını bilmiyordu elbette. Proleter enternasyonalizminin güçlü sesi, her teknik gelişme ve bulgunun emekçi sınıfların ürünü olduğunu tüm dünyaya duyurmuştu, duyuracaktır. Proleter kardeşliği der ki: «İnsanın aya ilk ayak basışı ABD tekellerinin değil, onlar tarafından karın tokluğuna çalıştırılarak sömürülen tüm dünya emekçilerinin eseri ve başarısıdır. Birgün dünya, tekeller oligarşisini alaşağı ederek eserlerimizin ve yepyeni bir dünyanın tümüne birden sahip çıkacaktır.» İşte bunun için ateşle barut gibidir proleter enternasyonalizmi ile emperyalist kozmopolitizmi.

DEĞİŞİK İTTİFAKLAR

Genel olarak ittifaklar ihtiyaçtan doğar. İhtiyaçlar amaçları amaçlar da insanî eylemleri doğurur. İnsanî eylemler kendilerini sınıf kavgaları şeklinde ortaya koyarlar ve kendilerine temel aldıkları amaçların doğasına uygun örgütlenme biçimlerini de beraberlerinde getirirler.

İkinci Emperyalist evren savaşı, yeni bir paylaşım için, emperyalist blok içindeki iki kampın karşı karşıya gelişiyle başladı. İngiliz, Amerikan ve Fransız tekelleri ile Alman, İtalyan ve Japon tekelleri arasındaki kıyasıya pazar yarışı had safhaya ulaştı ve uzlaşmaz niteliğiyle 1939 patlama noktasına vararak, magma çekirdeğine varıncayadek tüm dünya halklarının üstüne kara bir kâbus gibi çöktü. Geride 50 milyon ölü halk çocuğu, bir o kadar yurdunu yitirmiş insan, yüzmilyonlarca ton çelik sarfı ve artık bir değil birkaç sosyalist devlet kalmıştı. Ulaşım yolları, fabrikalar, makinalar, limanlar hasar görmüş, tüm tekeller içinden en güçlüleri diğer küçük tekelleri yutarak daha da büyümüş ve pazar alanlarını paylaşmışlardı.

ABD tekelleri Marshall Planı ile yalnız 1948-1954 yılları arasında Avrupa'nın çeşitli ülkelerine 14 Milyar dolar sermaye ihracetti. Marshall Planı uyarınca sermaye ithal eden ülke, aldığı sermayeyi ABD'nin öngördüğü alanlara yatırmak zorundaydı. Çünkü ABD gerekli sermayeyi ancak kendi çıkarlarına uygun düşen yatırım kolları söz konusu olduğunda veriyordu. Bunun yanısıra kendi tekniker ve bürokratlarının kullanılmasını şart koşuyor, sermaye ihracettiği ülkenin en yetenekli teknik ka-

falarını ABD'ne çağırıyor, orada eğitiyor ve verimlilerini alakoyuyordu. Savaştan güç koşullar altında sıyrılabilmiş Avrupa tekelleri gittikçe güçlenen ABD tekelleri yanında iyice zayıf duruma düşmüşlerdi. Bu bakımdan emperyalist tekeller arasında daha yeni patlamaya sebep olan çelişki yeniden filizleniyordu. Fakat daha kuruluş gününden bu yana emperyalizmin korkulu rüyası olan SSCB gün geçtikçe güçleniyordu. Evren savaşından en büyük zarar görmesine rağmen beli bükülmeden çıkabilmişti. Diğer taraftan Çin Komünist Partisi ve Kızılordu'sunun devrimi gerçekleştirmesine ramak kalmıştı. Vietnam halkı, Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi (Viet-Minh) önderliğinde Fransız ve Amerikan emperyalizmine karşı ulusal bütünlüğü için kıyasıya döğüşüyordu. En sonra 1950 Çin H.C. devrimi ve Vietnam halkının Dien Bien Fu zaferi emperyalist bloku baştan ayağa ürpertti.

Dünya Sosyalist partileri evren savaşının doğuş ve gelişimi süreçlerini açıklamışlar, sonuçlarının bir avuç tekelci akpitalist çıkarına ve tüm dünya halklarının zararına olduğunu ortaya koymuşlardı. İnsanlar arasındaki meta ilişkilerini ve metaın fetişleşmiş karakterini ortadan kaldıracak olan sosyalizmi ülkelerinde herşeyleri pahasına kurmakta ve geliştirmekte olan halklar kahramanca direniş örnekleri vermişlerdi. Bulgar, Çekoslovak, Yugoslavya, Polonya ve SSCB halklarının partizan ve milis direnişleri bunlara güzel birer örnektir. Hele Leningrad ve Stalingrad (Volgograd) önlerinde 2 milyona yakın halk çocuğunun sosyalist devletin kurtuluşu uğruna gözlerini kırpmadan ölümü kabul edişi sosyalizmin gücünü ve etkisini herkese kabul ettirmişti. Daha savaş henüz sona ermişken Müttefik kuvvetleri namluları soğuk savaş platformunda, sosyalist bloka çevrilmişti. İngiltere başbakanı Churchill savaşın son yılında gerçeğin(!) farkına varmış ve savaş sonrası yıllarında burnundan soluyarak «Sosyalizmi yok etmek uğruna» elinden gelse «tüm nazizmi hortlatarak» SSCB üzerine sürmeyi arzuladığını söylemişti.

Emperyalizmin teorik sözcülerini böylesine azgınlaştıran sebep genç Sovyet devletinin vatandaşları tarafından tutkulu bir şekilde savunulması değildi yalnızca. Fakat aynı zamanda İtalya fabrikalarından ve tarım bölgelerinden emperyalist amaçlar uğruna kaldırılıp Don Stepleri'ne getirilen halk çocuklarına gerçek değerlerini vererek dünya halkları adına sosyalizmin güçlü propagandasını yapmalarıydı. Evren savaşında ölen tüm halk çocuklarının adına dikilen bir Sovyet anıtında işlenen «Napoli'li çocuk bu uçsuz bucaksız Don Stepler'inde işin ne?» teması sosyalist düşünüşün ne denli optimist olduğunu belgeliyordu.

NATO'NUN KURULUŞU

Nato'nun kuruluşuna geçmeden önce ikinci paylaşım savaşının son tarihi gelişimlerine kısaca bir göz atalım.

1945 yılı yazında Müttefik Kuvvetleri Pasifik adalarından ve Normandiya kıyılarından saldırıya geçmişlerdi. Savaştan bıkmış olan halklar, ana ve babalar çocuklarının savaştan geri çekilmesi yolunda hükümetlerine baskı yapıyorlardı. 1945 te San Fransisko'da SSCB de dahil Müttefik devletlerince Milletler Cemiyeti kuruldu. İtalya ve Japonya teslim olmuş Almanya direniyordu. Savaşın kargaşalı ortamında Almanya'nın sanayi merkezi Ruhr, Fransa'nın Alsas-Loren demir ve kömür havzaları büyük tekellerin ellerine geçmişti. Savaştan ganimet elde etme kavgası daha şimdiden başlamıştı. Daha Nazi yıllarında sosyalist örgütlenişi güçlenen Polonya, Çekoslovakya, Romanya, Bulgaristan gibi Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine, emperyalistlerin müdahalesini reddeden SSCB için «serbest seçimlerin» adı geçen ülkelerde «yapılmasına müsaade etmiyor» denildi. SSCB'in Marshall Planı'nı da reddetmesi ABD tekellerini iyice kızdırdı.

1946 da Winston Churchill ABD'nin Missuri eyaletinde şöyle konuşuyordu: «Avrupa'da Baltık Denizi'ndeki Adriyatik Denizi'ndeki Trieste'ye kadar uzanan bir demir perde vardır. Bu sınırın ardında eski Orta ve Doğu Avrupa'nın başkentleri bulunuyor: Varşova, Berlin, Prag, Viyana, Budapeşte, Belgrad, Bükreş ve Sofya...» Soğuk harp iyice başlamıştı. 1948 Şubatında Çekoslovak Komünist Partisinin iktidara gelişiyle Atlantik Birliği fikri iyice somutlaşmaya başladı. Sovyetler Birliğinin 323 gün süren Berlin uyarı ablukası karşısında, Başkan Truman'ın emriyle iki senatör Tom Conally ve Arthur Vandenberg Atlantik bölgesi güvenliğini görüşerek «Vandenberg Önerisi»ni hazırladılar. Bu öneriyi ABD senatosunun kabulünden sonra, 4 Nisan 1949'da ABD ve on devlet Kuzey Atlantik Antlaşması'nı (NATO) imzaladılar.

Anlaşmanın metni öz olarak şöyle der:

★ Taraflardan birine yapılan saldırı NATO'ya yapılmış demektir.

★ Taraflardan birine yapılan müdahale ve saldırı durumunda birbirlerine danışacaklar ve anlaşmazlıkları barışçı yollarla halletmeyi deneyecekler ve Birleşmiş Milletler Yasası uyarınca hareket edeceklerdir.

★ Taraflar birbirleriye ekonomik ilişkilerde bulunacaklar ve Atlantik Birliğinin amaçlarını iyice öğrenecek ve öğreteceklerdir.

★ En sonra taraflar bir «Konsey» kuracaklardır.

Nato artık, emperyalist blokun, sosyalist blok karşısında resmen askerî örgütü olarak kurulmuştur. Emperyalizmin fanatik sözcülerinden olan J. R. Huntley Nato'yu şöyle değerlendiriyordu: «Dünya tarihi askerî ittifaklarla doludur, fakat Nato bunların da ötesindedir. Modern tarihte ilk daimî milletlerarası savunmagücünü gerçekleştirmiştir... Askerî hükümlerin yanısıra... aynı zamanda ortak siyasî, iktisadî ve sosyal işbirliğini mümkün kılmaktadır.»

ÖRGÜT

Nato genel merkezi 1952'ye kadar Londra, 1967'ye kadar Paris, daha sonra da Brüksel'de çalıştı (Halen Brüksel'dedir). Genel merkezde tarafların sürekli temsilcileri, bunların meydana getirdiği, sürekli Konsey ile birlikte bir genel sekreter vardır. Konseye bağlı üyelerin genel kurmay başkanlarından oluşan sürekli bir askerî komite, yürütme organı olan sürekli askerî grup eliyle çalışmalarını yürütmüş, Fransa'nın ayrılışından sonra dağıtılmıştır. Bugün askerî komite kararlarını uygulayacak entegre bir askerî personel vardır.

NATO Konseyi ve ABD, Müttefik Yüksek Kumandanlığına general Eisenhower'ı, yardımcılığına da Feldmareşal Montgomery'i başkan Truman'ın onayıyla atadı. Hemen hemen her üye ülkede küçük Nato kumandanlıkları kuruldu. 1951'den bu yana NATO memleketlerinden derlenip, NATO ilkeleri içerisinde ders gören 2000 kadar yüksek rütbeli subay, diplomat ve sivil görevli (!) yetiştiren savunma koleji kuruldu. NATO kuvvetleri barış devresinde görevli olanlar ve seferberlik halinde göreve katılacaklar olmak üzere iki çeşitte tasarlandı.

NATO

(Kullanılan diller: İngilizce ve Fransızca)

I — **SHAPE** (Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargahı)
- 1 — **NORAD** (Kuzey Amerika Hava Savunma Kumandanlığı)
- 2 — **SACEUR** (Avrupa Müttefik Kuvvetleri Komutanlığı)
  - a — **Kuzey Avrupa Müttefik Kuvvetleri**
    (Norveç, Danimarka, Almanya: Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri)
  - b — **Güney Avrupa Müttefik Kuvvetleri**
    (Türkiye, İngiltere, İtalya, Yunanistan: Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri 1000 taktik uçak, 30 tümen)
  - c — **Orta Avrupa Müttefik Kuvvetleri**
    (26 tümen 3000'i aşkın bir kısmı nükleer silahla donanmış uçak)
  - d — **6. Filo**
    (ABD filosu, gerektiğinde NATO emrinde)
  - e — **Çevik Kuvvet** ve **Nükleer Güç**
    (3500 subay ve erden oluşmuş havadan nakledilebilir kuvvet)
- 3 — Stratejik Hava Kumandanlığı (ABD'nin - Kıtalararası olmak üzere 600 bombardıman uçağı, 1000 balistik füze).
- 4 — Manş Kumandanlığı
- 5 — SACLANT (Atlantik Müttefik Yüksek Komutanlığı)
- 6 — NDAC (Nükleer Savunma İşleri Komitesi)
- 7 — NPG (Nükleer Planlama Grubu)

II — NADGE (Erken Uyarma ve Hava Savunma Sistemi)

III — SAGE (Yarı - Otomatik Elektronik Enfrastrüktür Sistemi)

IV — BMEWS (Balistik Mermi Erken Uyarma Sistemi)

V — ATAF (İleri Uyarma Sistemi)

VI — NATO PARLAMENTOSU (1967 de Kuzey Atlantik Asamblesi olmuştur)

VII — Nato parlamenterleri İlim ve Teknoloji Komitesi

VIII — ADELA ve NADGE Co Konsorsiyumları.

NATO'nun kuruluş amaçları siyasi, ekonomik ve askerîdir. Örgütün bünyesine bakacak olursak, üye devletlerin en güçlü parlamenterleri veya onlarca desteklenmiş diplomatları NATO konseyi veya NATO parlamentosu içinde görürüz. Tüm çaba güçlenen sosyalist blok karşısına her an tetikte bir güç çıkarmak ve emperyalist blok tarafından sömürülmekte olan geri-bıraktırılmış üçüncü dünya ülkelerinde sosyalizme doğru her türlü kayışın kesinkes önüne geçmek içindir. Emperyalist politika NATO bünyesinde büyük savaş gücü baskısıyla devam ettirilir. Akdenizin sıcak ve ılıman sularında ağır ağır seyreden tam donanımlı gri çelik kaleleriyle 6. Filo tam bir emperyalist bekçidir.

NATO'nun ekonomik gerekleri üyeleri tarafından belli oranlar dahilinde karşılanır. Bugün tamamlanmamışından tutun da tamamlanmış en küçük ünitesine kadar tüm NATO alt yapı tesisleri milyarlarca dolara malolmuştur. Daha NATO'nun 1962 yılında elektronik olmayan altyapı tesisleri 45 milyar T.L. sına malolmuştu. En yeni erken uyarma ve hava savunma sistemi olan NADGE, bir düşman uçağı veya füzesinin gelişini çok önceden haber vererek savunma merkezini hemen harekete geçiren modern radar istasyonları, elektronik beyinler, haberleşme tesisleri sistemidir. Kuzey kutbundan Türkiye'nin doğu sınırlarına kadar etkilidir. Maloluşu 4,5 milyar T.L. olan bu ihaleyi NADGE Co adıyla bilinen ve Alman, Amerikan, Fransız, Hollanda, İngiliz ve İtalyan tekellerinin ortak konsorsiyumu almıştır. BMEWS (Balistik mermi erken uyarma) sistemi ile ortak çalışma NADGE sistemi her çeşit havada çalışabilecek ve bilinen her çeşit bozma metoduna karşı koyabilecek bir radar komplekine sahiptir. Çalıştığında emperyalist «semaları ihlâl eden herhangi bir düşman uçağının durumunu, yüksekliğini, hızını ve tipini bildirecek ve, bu bilgileri, en karışık hesapları dahi saniyenin milyarda birinde hesaplayan çok hızlı elektronik beyinlere iletecektir. Bu bilgiler de anında, avcı pilotları veya yerden havaya füzeleri savunma durumuna geçirecektir.» Yine erken uyarma sistemini daha da modernleştirmek amacıyla SAGE (Yarı-otomatik elektronik enfrastrüktür sistemi) kurulmuştur ki, radar, elektronik beyin ve haberleşme sistemlerinin oluşturduğu mükemmel bir komplekstir.

1957'de SSCB Sputnik I i fırlattığı zaman, ABD, NATO'yu nükleer başlıklı silâhlarla donattı. NDAC ve NPG bunların kullanım gerekçe ve yolları konusunda sorumlu tutuldu (Bak Şema). 1960'da İngiltere nükleer bomba taşıyabilen uçak gücünü, V-bombardıman uçaklarını, ABD ise herbiri uzun menzilli 16 füze ile mücehhez üç polaris denizaltısını NATO emrine verdi. 1968'de 130 tonluk donatım veya 345 kişilik silâhlı birlik taşıyabilen C5-A Galaxy askeri taşıt uçakları NATO ulaştırmasında göreve başladı.

ABD ve diğer emperyalist ülkelerin Küba'yı ablukası sırasında, SSCB'nin Küba'da füze rampalarını inşası ani bir hezeyan yarattı. Başkan Kennedy «füzeler kaldırılmadığı takdirde gerektiğinde savaşa kadar gideceğini» söyledi. 1963 sonlarında Kremlin ve Beyaz Saray arasında liderlerin «buhran zamanlarında birbirlerinin niyet ve tutumlarını doğrudan doğruya öğrenebilmeleri için bir kırmızı telefon» hattı kuruldu. Emperyalist amaçlar uğruna gelişen NATO karşısında SSCB, Bulgaristan, Arnavutluk, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Macaristan, Polonya ve Romanya 1955'de Varşova paktını imzaladılar.

Kuruluşundan bugüne kadar NATO dünya tekelleri için kaliteli bir pazar alanı durumunda kalmıştır. Dünyanın en güçlü tekelleri ve tekeller konsorsiyumları ile ihalelere girmiş ve anlaşmalar imzalamıştır. 1954 yılında, SHAPE, kara ordularının yakından desteklenmesi için çok hafif jet avcı uçağı gerekliliğini saptayınca üç tekelden proje istendi. İtalyan FIAT G-91 tipinin, İngiliz Bristol Orpheus motoru takılmak koşuluyla İtalya ve Almanya'da üretimi uygun görüldü. Bugün bunlar müttefik hava alanlarında saf şaf dizili bulunmaktadır. Bir deniz devriye uçağı olan Breguet Atlantique da tekeller ortaklığı sonucu ortaya çıktı. Uçağın çatısı Fransız, motoru İngiliz ve elektronik donatımı ABD yapısıdır. Atlantik uçağını üreten konsorsiyum, başta Breguet olmak üzere, Alman Dornier, Belçika ABAP, Fransız Sud-Aviation, Hollanda Fokker tekellerinden oluşmuştur. Yine değişik tekeller aracılığıyla «Hawk» «Sdiwinger» ve «Bullpup» füzeleri, F104G Starfighter uçağı, denizaltı savar torpidosu üretimi için çalışmışlardır.

(Nato ve Türkiye ilişkilerini yazımızın ikinci bölümünde ele alacağız.)

Düzeltme

Dergimizin bu sayısında gözden kaçan iki yanlışı özür dileyerek düzeltiriz:

Sayfa 8'de yazı başlığı «Brecht-Lukacs Tartışması» olarak düzeltilecektir.

Sayfa 24'te ise üstten iki mısra karalanacaktır.

HÜSEYİN ERDEM

kürt iş türkülerinden iki örnek

Aşağıda, çıkrıkla yün eğiren kızların söylediği iki kürt iş türküsünü çevirileriyle birlikte sunuyoruz. İlki **«Yün Eğiren Kızın Türküsü»**, ikincisi de **«Yün Eğiren Kızın Ölüm Türküsü»**dür.

Çıkrıkçı ya da yün eğiren kızın türküsü

İster ilkel dönemlerin, ister ilkel toplumların ürünü olsun ya da sözü geçen dönem veya toplumların izini taşısın, genellikle bütün iş türkülerinde işin bitmez tükenmezliğinden gelen bıktırıcı, usandırıcı bir tekrar göze çarpar. Buna karşılık, bu tekrar içinde cılız da olsa bir gelişim doğrultusu görebiliriz. Bu iplikçi kürt kızının türküsünde de işe dayanan bir bakıma motif diyebileceğimiz üç konu yer alıyor. Bu konuların herbiri bir sorunun cevabı. Eğer bu sorular saptanırsa, belki hem bu, hem de ikinci türküye biraz daha sağlıklı bir yaklaşımda bulunabiliriz.

Türkü boyunca değişmeden süren, bir bakıma bağlantı diyebileceğimiz bir motif var mı? Çıkrıkla yün eğirme işine uyumlu olarak, çıkrığın sesini yansıtan, onu taklit eden ses motifinin, aynı zamanda bir bağlantı olma özelliği ile de, kendi içinde bir gelişimi taşıyarak belirdiğini ve türkü boyunca tekrarlandığını görüyoruz. İkili bir bağlantı olarak ve atlamalı bir bir sırayla tekrarlanan motif, önce sesi, sonra sesin nasıl bir ses olduğunu aşamalı bir gelişimle veriyor. Sözü geçen tekrar, yapılan işin biteviyeliğine, tekdüzeliğine koşut bir biçimde sonuçlanıyor türküde.

Bir başka soru ile yaklaşalım türküye; çok tekrar edilmekle birlikte belli bir değişikliği de içeren, belli bir gelişime giden, hatta türkünün gelişim doğrultusu diyebileceğimiz bir motif yer alıyor mu türküde? İkili bir gelişim göstererek cevap verebiliriz bu soruya. Çıkrık hangi maddeden yapılmıştır? Çıkrıkta eğirilen nedir?

Türkünün birinci bölümünde, herhangi bir ağaçtan yapılmış olarak gösterilen çıkrık, ikinci bölümde karaağaçtan, üçüncü bölümde ise ceviz ağacından yapılmış olarak gösteriliyor. Belli bir ölçüde, iplik eğiren kızın, çıkrığının daha güzel olabilmesi konusundaki özlemlerini dile getirdiğini sandığımız bu motifin, türküde gelişim doğrultusunun öğelerinden de biri olduğunu söyleyebiliriz.

İkinci olarak çıkrıkta önce aşağı illerden gelen herhangi bir yünün eğrildiğini, sonra bu yünün kuzu yünü olduğunu, son bölümde ise bir kıza ceyiz olarak eğirildiğini görüyoruz. Türküde anlatılan yün eğirme işi, ister gerçekte olduğu gibi anlatılmış olsun, isterse iplik eğiren kızın öz-

lemlerini dile getirmiş olsun, bu motif de türkünün gelişim doğrultusunun esaslı öğelerinden biri olarak çıkıyor karşımıza.

Türküyü, türkünün anlattığı olaydan ayıran, onu öznellikten ve sadece bir kürt iş türküsü olmaktan kurtaran nedir? Bu motif de yün eğirme işinin kendisidir, türkü konusu olan işin sınıfsal niteliğidir. Dünyanın neresinde olursa olsun iplik eğiren çıkrıkçı kızları birleştiren, onların çalışmaları, iplik eğirmeleridir. İplik eğiren kızlar hem çıkrıkları, hem işleri ile söyleşiyor, hem de özlemlerini, çelişki ve tepkilerini sokuyorlar türkülerine.

Çıkrıkçı ya da yün eğiren kızın ölüm türküsü

Bu ikinci türkü, birinci türküden daha ilkel olmakla birlikte, şiirden düz yazıya geçiş bakımından daha gelişmiş, ya da geçiş noktası olabilecek nitelikte bir örnek sayılabilir belki. Türküde bir yandan hem müzik, hem de ritim yönünden, yapılan iş ile çıkrığın sesini yansıtırcasına bir uyum sağlanırken, öte yandan ikili bir söyleşi de gelişiyor. Birincisi çıkrıkla, onun sesini taklit ederek, iş boyunca süren ve ses motifinin tekrarlanmasına dayanan söyleşi; ikincisi ise çıkrıkçı kız ile yengesi arasında gelişen söyleşidir. Bu iş türküsü, bir hikâye örgüsü içinde, çıkrıkçı kız ile yenge arasında atışmalı bir biçimde gelişerek kızın ölümü ile sonuçlanıyor.

Bir yaklaşım

Her iki türküde de sürekli bir tekrarlama ile birlikte değişen, gelişen bir olay, bir hikâye ediş yer alıyor. Bu da organik bir bütünlüğü, diyalektik bir gelişmeyi koyuyor ortaya. Yine her iki türküde, işin kendisine ilişkin, doğrudan doğruya işi anlatan bağlantı öğesinin değişmediğini, buna karşılık, işin değişimine, gelişimine ilişkin; işçilerin bilgi ve deneyleriyle sınırlı bir katkının yer aldığı değişen bir öğe görüyoruz ki, buna türkünün gelişim doğrultusu diyebiliriz. İşin kendisine ilişkin bağlantı öğesi durağan, buna karşılık gelişim doğrultusu dediğimiz öğe, işçilerin yorumları, kavrayışları ve tepkileri sonucu, türkü boyunca sürekli olarak değişmekte, gelişmektedir.

Türküleri, Kürtçe olarak da ilk kez derlendiklerinden Kürtçe asıllarıyla birlikte sunuyoruz.

KILAMA QIZIKHA SER DOLAVE

Dolavé dari dére, dari dére
Deng thé dengé dolavé
Dolavé dari dére, dari dére
Tırphın u gırphıné dolavé
Dı résım heriya jére, heriya jére
Deng thé dengé dolavé
Dı résım heriya jére, heriya jére
Tırphın u gırphıné dolavé

○

Dolavé dari merxé, dari merxé
Deng thé dengé dolavé
Dolavé dari merxé, dari merxé
Tırphın u gırphıné dolavé
Dı résım heriya berxé, heriya berxé
Deng thé dengé dolavé
Dı résım heriya berxé, heriya berxé
Tırphın u gırphıné dolavé

○

Dolavé dari güzé, dari güzé
Deng thé dengé dolavé
Dolavé dari güzé, dari güzé
Tırphın u gırphıné dolavé
Dı résım cizé qizé, cizé qizé
Deng thé dengé dolavé
Dı résım cizé qizé, cizé qizé
Tırphın u gırphıné dolavé

ÇIKRIKÇI KIZIN TÜRKÜSÜ

Ağaçtandır çıkrığım, ağaçtan
Ses gelir, çıkrığın sesi
Ağaçtandır çıkrığım, ağaçtan
Tıkırtısı, gıcırtısı çıkrığın
Aşağı illerin yününü eğiririm, aşağı illerin yününü
Ses gelir, çıkrığın sesi
Aşağı illerin yününü eğiririm, aşağı illerin yününü
Tıkırtısı, gıcırtısı çıkrığın

○

Karaağaçtandır çıkrığım, karaağaçtan
Ses gelir, çıkrığın sesi
Karaağaçtandır çıkrığım, karaağaçtan
Tıkırtısı, gıcırtısı çıkrığın
Kuzu yününü eğiririm, kuzu yününü
Ses gelir, çıkrığın sesi
Kuzu yününü eğiririm, kuzu yününü
Tıkırtısı, gıcırtısı çıkrığın

○

Cevizdendir çıkrığım, cevizden
Ses gelir, çıkrığın sesi
Cevizdendir çıkrığım, cevizden
Tıkırtısı, gıcırtısı çıkrığın
Kızın çeyizini eğiririm, kızın çeyizini
Ses gelir, çıkrığın sesi
Tıkırtısı, gıcırtısı çıkrığın
Kızın çeyizini eğiririm, kızın çeyizini

KILAMA MIRINA QIZIKHA SER DOLAVE

Gırt qizıkhé

Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé
Amojé ker bavé
Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé
Pharik nan vırada bavé
Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé
Nézara mırım ser dolavé

Gırt amojé :

Amoj bı gori, dıstér dı hérım.

Gırt qizıkhé :

Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé
Amojé ker bavé
Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé
Pharik nan vırada bavé
Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé
Nézara mırım ser dolavé

Gırt amojé

Amojé bı gori, hévir dıkhım.

Gırt qizıkhé :

Chiv chiv dolavé
Chiv chiv dolavé

ÇIKRIKÇI KIZIN ÖLÜM TÜRKÜSÜ

Aldı kız

Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım
Yenge, eşeğin dölü yenge
Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım
Bir lokma ekmek at buraya
Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım
Öldüm acımdan çıkrık başında

Aldı yenge :

Yengen kurban olsun sana, un öğütüyorum.

Aldı kız :

Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım
Yenge, eşeğin dölü yenge
Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım
Bir lokma ekmek at buraya
Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım
Öldüm acımdan çıkrık başında

Aldı yenge :

Yengen kurban olsun sana, hamur yoğuruyorum.

Aldı kız :

Gırç gırç çıkrığım
Gırç gırç çıkrığım

Amojé ker bavé

Chiv chiv dolavé

Chiv chiv dolavé

Pharik nan vırada bavé

Chiv chiv dolavé

Chiv chiv dolavé

Nézara mırım ser dolavé

Gırt amojé :

Amojé gori, mm sél da ser, nin dı phéjım.

Gırt qizıkhé :

Chiv chiv dolavé

Chiv chiv dolavé

Amojé ker bavé

Chiv chiv dolavé

Chiv chiv dolavé

Pharik nan vırada bavé

Chiv chiv dolavé

Chiv chiv dolavé

Nézara mırım ser dolavé

Du vé kılaméra deng nây. Terın dı bının khu qizık lı ser dolavé mıriye.

Yenge, eşeğin dölü yenge

Gırç gırç çıkrığım

Gırç gırç çıkrığım

Bir lokma ekmek at buraya

Gırç gırç çıkrığım

Gırç gırç çıkrığım

Öldüm acımdan çıkrık başında

Aldı yenge :

Yengen kurban olsun sana, sacı koydum ateşe, ekmek pişiyorum.

Aldı kız :

Gırç gırç çıkrığım

Gırç gırç çıkrığım

Yenge, eşeğin dölü yenge

Gırç gırç çıkrığım

Gırç gırç çıkrığım

Bir lokma ekmek at buraya

Gırç gırç çıkrığım

Gırç gırç çıkrığım

Öldüm acımdan çıkrık başında

Bu türkünün ardından, kesilir kızın sesi. Gidip bakarlar ki çıkrığın başında ölmüştür kız.

Derleyen ve Türkçeleştiren : Hüseyin Erdem

lenin'in kültür ve sanat üzerine görüşleri – I

«Beni Vladimir İliç'le tanıştıran arkadaş onun bir ilim adamı olduğunu, yalnız ilmî eserlerle ilgilendiğini, ömründe bir tek roman, hatta bir tek şiir okumadığını söylemişti. Buna hayret ettim. (..) Sonradan İliç'i iş başında, çalışırken daha yakından tanıdım, insanlara nasıl değer verdiğini öğrendim, hayatı ve insanları nasıl bir dikkatle incelediğini gördüm ve insan hayatının ne olduğunu anlatan kitapları hiç eline almaz denen asık suratlı ilim adamı gitti, onun yerine canlı bir insan olan İliç geldi.(..) Daha sonra Sibirya'dayken öğrendim ki, İliç yalnız benim okuduğum klasikleri okumakla kalmamış, meselâ Turgenyef'i bir çok defalar tekrar tekrar okumuştu. Sibirya'ya giderken, yanımda Puşkin'i, Lermontof'u, ve Nekrasof'u da götürmüştüm. İliç bunları baş ucunda duran Hegel'in yanına koydu ve akşamları birçok defalar okudu. Hele Puşkin'den pek hoşlanıyordu...»

Lenin'in hayat yoldaşı Krupskaya'nın hatıralarında Lenin'in sanat ve edebiyatla ilgisi hakkında naklettikleri uzayıp gidiyor. Lenin bir estetikçi değildi. Sanat sorunları üzerine de bağımsız bir kitap yazmış, görüşlerini açıklamış değildir. Buna karşılık, bugün Türkiye'de de pek çok devrimcinin sandığının aksine, tıpkı Marx ve Engels gibi o da bütün hayatı boyunca sanat ve edebiyatla içli dışlı olmuş, yeri geldikçe yazılar yazarak ya da sanat dışı politik konuları ele alan yazılarında pasajlar ayırarak kültür ve sanat konusuna ilişkin görüşlerini açıklamıştır. Lenin'in sanat ve edebiyatla ne kadar içli dışlı olduğunun en güzel örneği, onun politik konularda yazdığı yazılarda ve kitaplarda sık sık edebiyat eserlerinden örnekler vermesi, benzetmeler yapmasıdır. Proletarya davasının çeşitli hasımlarına hücumlarını yöneltirken onları pek çok edebiyat eserindeki tiplere benzetmiştir. Jean Freville tarafından seçilen metinlerden oluşan «Lenin-Sanat ve Edebiyat» (Payel Yayınları, 1968) adlı kitapta Freville'in açıkladığına göre, Tseitlin tarafından 1934 yılında yapılan tarama, Lenin'in edebiyat eserlerinden tam 925 parça aldığını ortaya koymaktadır. Kitabın çevirmeni Şerif Hulûsi, düştüğü dipnotta, Tseitlin'in

taramayı yaptığı dönemde henüz Lenin'in eserlerinin 29 cildinin var olduğunu, oysa 1958'de yayınına başlanan yeni baskının 44 cilt tutacağını, dolayısıyla bu sayının daha da artacağını belirtiyor.

Jean Freville, Lenin'den derlediği kitabın başına «**Lenin'in Edebiyat ve Kültür Üstündeki Eylemi**» başlıklı uzunca bir giriş yazmış. Freville, yazısına, Lenin'in edebiyat ya da sanat hakkında herhangi bir kitap yazmamış olduğunu belirttikten sonra, şu sözlerle giriyor: «Ama, marksçılık bütün maddî ve fikrî eylemleri kuşatan bir dünya görüşü olduğu için, Lenin sanat ve edebiyatı tahlillerinin ve mücadelesinin içine almıştır. Bunların önemini binlerce defa belirtmiştir...» Freville daha sonra üç bölüm halinde açıklamalarına girişiyor. Birinci bölümde «**Lenin'in klasik Rus edebiyatı karşısındaki tutumu**»nu ele alıyor. Açıkladığına göre, Lenin, Rus edebiyatına özellikle eleştirici gerçekçiliğinden ötürü önem vermektedir. «... Lenin'e göre, hakikat olsa olsa ancak inkılâpçı olabilir.» Lenin, Rusya'da kapitalizmin gelişmemiş olduğunu savunarak köy cemaatlerini birim olarak savunan popülistlerle giriştiği polemikte, bunların yayınladıkları tefrikalarda, anketlerde, denemelerde, hikâyelerde kendi görüşlerine ters düşen, gerçeği ortaya çıkaran görüntüler çizdiklerini belirtir. Freville, Lenin'in şu sözünü aktarıyor: «Popülist hülyaların kabuğundan, marksçılar, köylü kitlelerindeki samimi, azimli ve mücadeleci demokratlığın gürbüz ve değerli tohumunu titizlikle çıkarmalıdırlar.» Lenin, marksçıları Rus sosyal düşüncesinin ilerici gelenekleriyle ilişkiyi kesmekle suçlayan popülist kuramcılara karşı «**Biz Hangi Fikir Mirasını Reddediyoruz**» adlı eserini (Türkçesi: Şerif Hulûsi, Payel Yayınevi) yazacak ve Rusyalı marksçıların 1860-1870 yılları ilerici-demokratlarının eserinin gerçek mirasçısı olduklarını belirtecektir. Lenin'e göre, popülistlerin aynı mirasa katılışları ise olumsuzdur ve bunlar Rusya'daki iktisadî gelişme ile ortaya çıkan sorunları halledemeyip duygulu ve gerici sızlanmalardan başka bir şey yapamamış, sorunlara kendi romantizmlerini yüklemiş ve bu sorunların çözümünü geciktirmişlerdir. Klasik Rus edebiyatına Lenin'in yaklaşımıyla popülistlerin yaklaşımı da birbirinden farklıdır nitekim. Popülistler bu edebiyata eskimiş ve müzelik olmuş gözüyle bakarken, Lenin bu edebiyatın ilerici yönlerini ele alıp savunur, bu yönlerin o günle olan bağlantılarını ortaya koyar.

Freville, daha sonra Klasik Rus edebiyatındaki çeşitli eserlere, bu eserlerdeki tiplere Lenin'in gösterdiği ilgiyi; bu eserleri, bu tipleri eserlerinde nasıl kullanmış olduğunu çeşitli örneklerle açıklıyor. Lenin, çeşitli burjuva ideologlara, revizyonistlere, oportünistlere edebiyat kahramanlarından karakter bakımından benzeyenlerin adlarını takmaktadır. Örneğin, partiyi, marksçılığı, devrimciliği benimsedikleri halde durmadan partiye, marksçılığa, devrimciliğe ihanet eden **Troçki** ve **Kautski** soyundan mer-

kezcilere, Şçedrin'in bir eserindeki iki yüzlü ve hileci Yuduşka'nın adını takmıştır.

Freville'in incelemesinin ikinci bölümü «Edebiyatta parti zihniyeti ve sanatçı yaratmasının hürriyeti» başlığını taşımakta. Freville, incelemesinin bu bölümünde Lenin'in 13 Kasım 1905 tarihli «Novaya Jizn» dergisinde çıkan «Parti teşkilâtı ve Parti edebiyatı» (Parti Örgütü ve Parti Literatürü» başlıklı yeni bir çevirisi için Yarına Doğru'nun 9. sayısına bakınız) adlı makalesini temel alıyor. Freville'e göre, çoğu zaman ters anlaşılmış, yanlış yorumlanmış bu yazıyı anlamak için sadece yazının dönemine ait şartlara değil, aynı zamanda Lenin'in günlük kaygılarına da dikkat etmek gerekir. Freville, daha sonra yazının neleri amaçladığını ve hangi şartlarda yazıldığını açıklamaya girişiyor. Lenin'in amacı parti üyesi yazarların kendi başlarına buyruk hareketlerini önlemek, karmaşıklıkları, acaip birleşmeleri gidermek için yayın işini bir merkezileşmeye bağlamak, edebiyatçının yeteneğini halkın hizmetinde kullanmağa teşvik etmek, edebiyatta parti zihniyetini geliştirmekti. Lenin, bu yolla merkezileşmeye parti denetimine karşı çıkan menşevikleri de eleştirmektedir. Freville'nin açıkladığına göre, Lenin «kahrolsun edebiyatın üstün insanları» sözleriyle Plehanof, Akselrod, Martof, Parvus, Troçki gibi menşevikleri kastetmektedir. Freville'in de belirttiği gibi, Lenin'in parti edebiyatı ile ilgili sözleri sanatçı yaratmasını kısıtlamak, kösteklemek anlamına alınmamalıdır, buna karşılık, Lenin'in amacı yazarlara işçi sınıfı karşısındaki sorumluluklarını hatırlatmak, onları gerici düzene bağlayan bütün bağlardan kurtarmaktır. «Lenin, kendi edebî zevklerini hiç kimseye zorla kabul ettirmemiş ve 'prensip olarak, kendi estetik zevklerini ve tiksintilerini öne sürmek hakkını hiç bir zaman kendinde görmemiştir'» (İkinci tırnak içindeki sözler Lunaçarski'nin.)

Lenin'in adı geçen yazısı ile ilgili olarak, «Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı» adlı kitabının (Türkçesi: Cevat Çapan, Payel Yayınlar) İngilizce baskısının önsözünde György Lukacs şöyle bir iddia öne sürmektedir: «... iki yıl önce Druşba Narodov (1960, sayı 4) adlı Sovyet dergisi, Krupskaya'nın şimdiye kadar bilinmeyen ve Lenin'in ünlü 'Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı' adlı yazısmda —benim uzun zamandır inandığım gibi— güzel sanat olarak edebiyatı kasdetmediğini açıklayan bir mektubunu yayımladı. Lenin'in bu yazısı Stalin'in ve Jdanov'un ideoloji diktatörlükleri sırasında sanat alanındaki yobazlığın kutsal kitabı sayıldığı için Krupskaya'nın açıklamasının önemi çok büyüktür.(...)» Revizyonizmini açıkça kusan Lukacs'ın görüşleri için değil, konumuzla ilgili olarak Krupskaya'nın mektubundan söz ettiği için bu satırları buraya aktardık.

Freville'in incelemesinin son bölümü «Sosyalist İnkılâp ve kültür mirası» başlığını taşıyor. Kapitalist düzen içinde; sosyalist ideoloji, işçi sı-

nıfının öz örgütü, partice denenmiş ve biriktirilmiş siyasal deneyler gibi sosyalist kültür unsurlarının var olduğunu belirten ve Lenin'in bakış açısıyla konuyu ele alan Freville, sosyalist kültürün ancak işçi sınıfı idaresi altında, yani sosyalist demokrasinin şartları içinde serbestçe gelişebileceğini belirtiyor. Lenin'e göre sosyalizmin kuruluşu başta bir kültür sorunudur. Ve bu kültür, gökten inecek değildir, sadece eldeki malzemelerle kurulacaktır. «İşçi sınıfı, geçmişin bıraktığı ilerici zengin mirası toplar ve sindirirse, burjuva görüşleri ve ideolojileri içinde bu mirası çekip çıkarmasını bilirse, ancak tarihi görevini yerine getirebilir. (...) Marksçılığın kendisi de genel gelişimi çizgisinin dışında fışkırıvermiş katı ve kapalı bir doktrin değildir. Bu doktrin insan düşüncesinin elde ettiği en üstün kazançları alıp, daha ileri götürmüştür. (...) Kapitalist rejimde her milletin bir tek kültürü olmadığını işçi sınıfı hiç bir zaman unutmamalıdır. Her millî kültür, bir yandan, hâkim sınıfın kültürünü, öte yandan da, emekçilerin menfaatlarına uygun düşen halkçı ve sosyalist bir kültürün unsurlarını içine alır.(...) Lenin... sosyalist devletin kadroları dışında, halk kitleleri katılmadan, özel birtakım teşkilâtlar, «laboratuvarlar» vasıtasile burjuva toplumu içinde bile bir proletarya kültürü yaratılabileceğini savunan Bogdanof'la ötedenberi mücadele etmekteydi.(...)» Freville, bu açıklamalarından sonra sözü 1917 ekiminden sonra Sovyet Rusya'da ortaya çıkan adeta laboratuar denemesiyle yepyeni, özgün bir işçi kültürü yaratılacağını öne süren Proletkult eğilimine getiriyor, bu eğilimden çeşitli örnekler veriyor ve bu eğilimle Lenin'in nasıl amansızca mücadele ettiğini vurguluyor. «Proletarya için özel sanat diye bir şey yoktur. Sanat bütünü ile herkes içindir. Lenin, Clara Zetkin'e «sanat halkın malıdır» demişti, işçilerimiz ve köylülerimiz tiyatro, sinema, opera, bale seyretmeğe herkesten daha fazla lâyıktırlar. Gerçek sanat, büyük sanat onların hakkıdır...» Freville'e göre. Lenin'in «edebiyatla kültüre ayırdığı sayfalar sosyal değişmenin büyük meselelerine dokunmaktadır. Edebiyatla kültür hakkındaki yazılarını bilmeden sosyal değişmenin bu büyük meseleleri incelenemez.»

Kitabın esas bölümü ise Lenin'den sanat edebiyatla ilgili olarak seçilmiş metinlerden oluşuyor. Birinci bölümde Rus edebiyatının 19. yüzyılda oynadığı kurtarıcı ve ilerici rol, ikinci bölümde 1893 1917 dönemi, üçüncü bölümde büyük Rus yazarı Tolstoy, dördüncü bölümde ekim 1917 devrimi ve kültür sorunları ele alınıyor. Ekte ise Lenin'in sanat edebiyatla ilgisi üzerine hatıralar ve tanıklar yer alıyor.

Birinci bölümde, Herzen, Çernişveski, Turgenyef, Sçedrin, Nekrasof gibi ondokuzuncu yüzyıl Rus yazarları üzerine Lenin'in görüşleri yer alıyor. Lenin'e göre, Herzen Hegel'den daha ileri giderek Feuerbach'ın peşinde yürümüş, diyalektik maddeciliğe iyice yaklaşmış ve tarihsel

maddeciliğin eşiğine kadar gelip durmuş, 1848 devriminin bozgunu üzerine fikri iflasa sürüklenişine de işte bu «duruş» neden olmuştur. Onun sosyalizmi, sosyalizmle ilgisi bulunmayan burjuva ve küçük burjuva sosyalizmi şekillerinden biriydi. Ancak, Herzen, gerçekte bakışlarını hiç bir zaman liberalizme çevirmedi, sosyalizmi köylüye bir parça toprak verilmesinde görmüş olmakla birlikte, her zaman için bir halkçı olarak kaldı. Bu noktaları vurgulayan Lenin, daha sonra Herzen'in toprak köleliğini ve liberalistleri eleştiren polemiklerinden çeşitli örnekler veriyor. Ve Lenin bu vesiloyle halkçı düşüncenin ilerici demokrat yönlerinin gerçek mirasçısının işçi sınıfı olduğunu bir kez daha belirtiyor.

Lenin'in Çernişevski ile ilgili düşünceleri ise şöyledir: «Çernişevski, Yeni Kantçıların, pozitivistlerin, Mach çömezlerinin ve düşünceyi bulandıran daha başka birçok kimselerin zavallı budalalıklarını bir kenara iterek, 1850 - 1860 yıllarından 1888'e kadar, tutarlı felsefî maddeciliğin zirvesinde kalmasını bilmiş gerçekten büyük biricik Rus yazarıdır. Buna karşılık, Rus hayatının geri kalmış olmasından dolayı, Marx'm ve Engenls'in diyalektik maddeciliğine kadar yükselmesini bilmemiş, daha doğrusu yükselememiştir.» Lenin, yaptığı açıklamalarla Çernişevski'nin kendi döneminin şartları içinde sosyalizmin gerçek maddi temellerini kavrayamamakla birlikte (Lenin'e göre bu kaçınılmazdı) sadece hayalci bir sosyalist olmakla yetinmediğini, aynı zamanda devrimci bir demokrat olduğunu ortaya seriyor. «Çernişevski pek tutarlı, pek mücadeleci bir demokrattı Eserleri sınıf mücadelesinin nefesi ile dolup taşar. Liberalizmin ihanetlerini yüzüne vurmağa dayanan yolda, kadelerin ve tasfiyecilerin hâlâ bugün bile nefret ettikleri bu yolda o hiç şaşmadan yürümüştü. Hayalci sosyalizmine rağmen, kapitalizmi son derece derinden tenkit eden bir düşünürdü.»

Lenin, bu bölümc aktarılmış iki parçada ise, iki Rus yazarı Turgenyef ve Saltikof - Sçedrin'in eserlerinden bazı tipleri alarak, bazı toprak ağalarını, liberalleri, gericileri bu tiplere benzetiyor, bu benzetmeden hareketle bu toprak ağalarıyla, liberallerle, gericilerle amansız bir şekilde eğleniyor, onları keskin bir dille hicvediyor.

Lenin, Rus halkçı düşüncesinin en büyük şairlerinden Nekrasof için «Kişiliği bakımından zayıf olan Nekrasof, Çernişevski ile liberaller arasında tereddüt etmişti, bocalamıştı. Kişiliği ile ilgili bu zaaf yüzünden Nekrasof'un, bazan, liberal uşaklığına sürüklendiği olmuştur, ama bu «günahları»nı kendisi de yermiş, bu günahlarından duyduğu pişmanlığı herkese karşı açıkça ilan etmişti...» diyor ve şairin özeleştiri niteliğindeki mısralarını anıyor.

(Lenin'in kültür-sanatla ilgili görüşlerini özetlemeyi sürdüreceğiz.)

KÜLTÜR ve SANATTA

yarına doğru

«ALPAGUT OLAYI» ve «KEREM GİBİ»

Dostlar tiyatrosu bir süredir, Haşmet Zeybek ve Tiyatronun İşçi Kolu tarafından yazılmış «Alpagut Olayı» adlı oyunu sergilemektedir. Daha önce «Sokak Tiyatrosu» olarak ortaya çıkan «Devrim İçin Hareket Tiyatrosu» ve «İşçinin Tiyatrosu»nun başlattığı, işçi sınıfına varmayı amaçlama çığırına Dostlar Tiyatrosu'nun da ilk olarak bu oyunla katılması sevindiricidir.

Oyun, daha önce Türkiye'de yaşanmış ve işçilerin yönetimi ele geçirdiği bir olayı konu olarak almaktadır. 1969 yılında, Alpagut Linyit işletmesinde çalışan 786 işçi yönetimi ele geçirerek batma durumundaki işletmeyi verimli bir hale getirmişlerdir.

Oyunda ilk göze çarpan, işçi sınıfı mücadelesini yansıtmaya tam yaraşır bir biçimde, star oyuncu düzenine yer verilmemesi, ortaklaşa bir çalışmanın gerçekleştirilmiş olmasıdır. Oyunun önemli yanlarından birisi de işçiyi kent yapısı-kırsal yapı bütünlüğü içinde ele alması, her iki yapıyı ve bu yapılar arasındaki geçişleri özgün bir şekilde vermeye çalışmasıdır. Bu yansıtmanın stilize edilmiş halk oyunlarına dayandırılması, bu oyunların dinamizminden ve coşkusundan yararlanılması, böylece işçi sınıfı mücadelesinin geçmişin işe yarar kültüründen kopuk olmayacağının vurgulanması, bu kültürle işçi sınıfı mücadelesinin asıl zengin boyutlara ulaştırılacağının ortaya çıkarılması devrimci tiyatronun gelişimi adına bir adım sayılabilir. Bu özellik, ayrıca, tiyatronun seyircisiyle kurduğu dialogu daha canlı kılmakladır. Dileğimiz, bu oyunun, tiyatro salonlarının dışına taşırılması, kitlelere ulaştırılmasdır.

Dostlar Tiyatrosu'nun bu oyundan sonra sahnelediği «Kerem Gibi» oyununda ise, «Alpagut Olayı»ndaki olumlu özelliklerin tam tersini görmekteyiz. Birinci oyun ne kadar ortaklaşa, kollektif bir çalışmaya ve anlayışa dayanıyorsa, ikinci oyun o kadar bir bireysel çalışma ve anlayışa dayanmaktadır. Genco Erkal bu oyunda Nâzım Hikmet'in şiirlerinden bir seçmeyi sahnelemektedir. Nâzım Hikmet, boyutları Türkiye'yi aşmış, yeryüzüne sığmayan bir ozan. Genco Erkal ise oyunculuğunu kabul ettirmiş bir tiyatrocu. Ancak, Genco Erkal bu oyunuyla Nâzım Hikmet'i bilinen yönleriyle sunmanın ötesine geçememektedir. Oyun süresince, şiirleri sunarken Nâzım Hikmet'in sesiyle bir diyalog kurması, oyun sonunda Balaban tarafından çizilen Nâzım tablosunu —bir saz arkadaşını alkışlatma hafifliğiyle— selâmlaması Nâzım Hikmet'e hiç bir şey katmamaktadır. Sonuçta ışık şöyle bir oyuna girişiyor: bir Nâzım Hikmet, bir Genco

Erkal! Nâzım Hikmet'e kattığı ise ressamların da yardımıyla ustaca kurgulanmış bir slayt düzeninden ibarettir.

ANADOLU DERGİLERİ

Malatya'da çıkmaya başlayan «Kırkgöz» ve Turgutlu'da çıkmaya başlayan «Çıkış» dergileri, bütün eksik ve yetersiz yönlerine rağmen, artık Anadolu dergilerinin de önemli nitelik değişiklikleri içinde olduklarını gösteriyorlar. Biçimde amatörce tutkular, heves eğilimi, yerel bakış açısının yetmezliği yine sözkonusu; fakat gerek ülkemizin sosyal gerçeğine, gerek kültür ve sanat sorunlarına ilişkin kuramsal yaklaşım çabaları yer yer dikkati çekiyor. «Kırkgöz» dergisinde politik ve ekonomik sorunlara, yüzeyden de olsa aylık olaylara açıklık getirme tutkusu önemli. Buna karşılık bu derginin ilk iki sayısında çıkan şiir ve hikâyeler okunamayacak kadar yetersiz, zayıf. «Çıkış» ise ağırlığını edebiyata veren bir dergi. Yazarlarının bir kısmını İstanbul'da çıkan dergilerden de tanıyoruz. Hepsi de umut veren adlar. Örneğin, etkilere fazla açık olmasına karşın Arif Arıkan ilerde çok iyi bir şair olma şansına sahip «Çıkış»da edebiyat sorunlarına kuramsal yaklaşım çabaları, metin incelemelerinin yer alması oldukça önemli.

YARINA DOĞRU'nun bu sayısında, çok önemli oluşları açısından çeviri yazılara ağırlık tamdık. YARINA DOĞRU'nun bünyesi içinde, bir «Çeviri Kurulu»nun ve bir «İnceleme Kurulu»nun çatıları atılnuş durumda. Bu kurulların yapacakları çalışmalar, yine bu kurulların imzasıyla yayınlanacak. Ellerinde İngilizce, Fransızca, Almanca, Bulgarca, Kürtçe, Arapça, Rusça işe yarar metinler bulunanlar Türkçeleştirilmek üzere bunları bize iletirlerse çok seviniriz.

YARINA DOĞRU ile ilgili olarak bir noktayı tekrar ve üstüne basarak belirtelim ki, Türkiye'deki sosyalist hareketin günlük tartışmalarına katılmak ya da bu hareket içindeki fraksiyonlar konusunda herhangi bir tavır almak YARINA DOĞRU'nun işlevinin ve amacının dışındadır. Dergimiz sorunu baştan beri kültür sorunu olarak koymuştur ve bu temel sorunun asgari müştereklerinde birleşebilen bütün devrimcilere açıktır. Bunun dışında dünya devrimci pratiğine ve genel politik konulara ilişkin yine asgarî müşterek konusu kuramsal açıklamalar da dergimizde yer alacaktır.

Dergimize şiir ve hikâye gönderen arkadaşlara bazı ayrıntılı pratik tavsiyelerde bulunmayı gelecek sayıda sürdüreceğiz.

★

YARINA DOĞRU'ya abone olmak isteyen okurlarımızın Türkiye'nin herhangi bir yerindeki bir postahaneye giderek 2-009251-7 nolu posta çeki hesabma hiç bir posta ücreti ödemeden 50 TL. yatırmaları ve çek üzerindeki gönderici hanesine adlarını, adreslerini, rakamla abonenin başlayacağı sayıyı belirtmeleri yeterlidir. Bu işlemi yapan okurlarımızın ayrıca mektup yazmalarına gerek yoktur.

A Ş A M A

SOSYALİST ÇEVİRİ DERGİSİ

OCAK 1975'DE İLK SAYISI ÇIKTI!

BU SAYIDA :

- **LENİN'İN DEVLET MAKALESİ;**
- **ŞİLİ DEVRİMCİ SOLUN HAREKETİ MİR'İN DÜNYA DEVRİMCİLERİNE ÇAĞRISI;**
- **BULGARİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ GENEL SEKRETERİ TODOR JİVKOV'UN KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİNİN ULUSLARARASI MOSKOVA KONFERANSI'NDAKİ KONUŞMASI;**
- **KORE DEMOKRATİK HALK CUMHURİYETİ DEVLET BAŞKANI KIM IL SUNG'UN KONUŞMASI;**
- **FRELIMO İKİNCİ BAŞKANI İLE GÖRÜŞME;**
- **PETROL TEKELLERİNİN YALANI;**
- **KARL LIEBKNECHT'İN SINIF DEVLETİ VE SINIF ADALETİ ÜZERİNE YAZISI;**
- **CIA BAŞKANI İLE GÖRÜŞME;**

10,— Lira

Toplu istekler % 25 indirimli gönderilir. Tek isteklerde posta pulu gönderilmesi gereklidir.

Genel Dağıtım: AŞAMA KİTAP, YAYIN, DAĞITIM
Necatibey Cad. 47/9 ANKARA

İstanbul - İzmir Dağıtım DER-DA

VO NGUYEN GİAP

VİETNAM ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞI

AŞAMA YAYINLARI
pk 318 yenişehir–ankara / 10 LİRA

SOREN

LENİN'İN PARTİ ÖĞRETİSİ

AŞAMA YAYINLARI

şükrü bilgiç

ÇIKTI

YAŞAMAYA SEVDALI

Fiyat. 10 Lira

yarına doğru yayınları

P. K. 327 Sirkeci - İstanbul